

Mikkeli Piikinperse C

Lapinraunion tutkimuskaivaus

14.–22.5.2016

Jarkko Saipio

Tiivistelmä

Lapinrauniokohteessa Mikkeli Piikinperse C toteutettiin 14.–22.5.2016 FM Jarkko Saipion johtama tutkimuskaivaus, joka liittyy kaivauksenjohtajan lapinraunioita käsittelevään väitöskirjaprojektiin. Kaivauskohde sijaitsee Louhiveden Hietaniemessä, jossa on kolme muuta lapinrauniota (Piikinperse A–B ja Hletaniemi) 70–370 metrin etäisyydellä kohteesta. Kaivauksen tarkoituksena oli tutkia Hietaniemen lapinraunioryhmän sisäistä kehitystä ja mahdollista suhdetta toisessa entisessä Louhiveden saarella sijaitsevaan Kitulansuon lapinraunioryhmään (Kitulansuo A–C). Saman väitöskirjaprojektin puitteissa on vuosina 2014–2015 tutkittu Kitulansuolla lapinrauniot Kitulansuo C ja B ja Hietaniemessä lapinraunio Hirtaniemi.

Kalliopohjalle rakennettu Piikinperse C on kaksoisröykkiö, joka on varhaismetallikaudella sijainnut kapeassa kallioniemessä saaren itälaidalla. Se osoittautui n. 7 m pitkäksi ja 2,5–5,2 m leveäksi kokonaisuudeksi, jonka pituusakseli oli SW–NE-suuntainen. Sen luoteispää koostui pienestä nelikulmaisesta röykkiöstä, jonka pituus oli laajimmillaan n. 3,6 m, leveys 1,9–2,5 m ja korkeus 0,3–0,4 m. Röykkiöistä suurempi muodosti lapinrauniokokonaisuuden itä- ja keskiosan. Sen kaakkoisosasta oli rauennut melko runsaasti kiviä alarinteeseen. Se muistutti kaivaushetkellä muodoltaan S–N-suuntaista nuolenkärkeä, pituuden ollessa enimmillään n. 5,2 m, leveyden 4 m ja korkeuden n. 0,5 m. Suuremman röykkiön itälaidalla oli vinoon kaatunut bautakivi ja sen keskustan luoteisosassa toinen pystykivi. Lisäksi sen keskivaiheilta paljastui n. 1,4 x 0,4–0,5 m laajuinen pohjalatomus, joka koostui litteistä laakakivistä, pikkukivistä ja hienosta hiekasta. Latomuksen alueelta ja ympäristöstä löytyi n. 58 g (1148 fragmenttia) palanutta luuta, josta yli 80% latomuksen keskellä olleen laakakiven luuta. Osteologisen analyysin perusteella ihmisluuta on luuainestosta luultavasti suurin osa. Latomuksen pohjoispuolelle sijoittuneen pystykiven luuta löytyi kuitenkin luuainesta, jonka joukossa oli keskikokoiselle nisäkkäälle kuuluvaksi määritetty fragmentti ja lisäksi selvästi muuta luuainesta huomattavasti palanutta luuta. Mistään kohtaa kaksoisröykkiötä ei kuitenkaan löytynyt merkkejä tulenpidosta. Palaneen luun ohella suuremmasta röykkiöstä löytyi kaksi pii-iskosta ja yksi kivilaji-iskos. Lisäksi sekä suuremman että pienemmän röykkiön alueelta ja reunamitalta löytyi iskettyä kvartssia (kaikkiaan 53 iskosta ja yksi ydin).

Kahdesta ihmisluufragmentista teetettiin AMS-ajoitukset, Hela-3937: 2867±28 BP ja Hela-3938: 2880±26 BP. Hyvin lähelle toisiaan menevät ajoitukset sijoittuvat kalibroituina suunnilleen aikavälille 1130–970 calBCE. Niiden mukaan Piikinperse C on rakennettu joitakin satoja vuosia myöhemmin kuin Hietaniemi, Kitulansuo B ja Kitulansuo C. Piikinperse C:tä ympäröivä kallionnyppylä on kuroutunut lapinrauniosaaren edustalla olleesta luodosta saaren itäisimmäksi kärjeksi ilmeisesti juuri samoihin aikoihin. Kun tämä seikka yhdistetään Hietaniemen alueen lapinraunioiden keskinäiseen sijaintiin, vaikuttaa siltä että lapinraunioryhmä on muodostanut spatiaalisesti johdonmukaisen kokonaisuuden, jossa kunkin röykkiön sijaintipaikka lapinrauniosaarella on ollut itsessään merkityksellinen.

Kannessa Kuva 33. Lapinraunio entisöitynä kaivauksen jälkeen, pohjoisesta. Taustalla Tiina Mikkanen (vas.), Vivi Deckwirth ja Uine Kailamäki.. Kuvaaja: Jarkko Saipio.

Sisällys

Arkisto- ja rekisteritiedot.....	2
Kohteen sijaintikartta	3
1 Johdanto	4
2 Topografia ja tutkimushistoria	6
2.1 Kohde ja sen lähiympäristö	6
2.2 Varhaismetallikautinen rantavaihe	7
2.3 Tutkimushistoria	7
3 Kaivausmenetelmät, dokumentointi ja koordinaatisto.....	9
4 Kaivaushavainnot.....	10
4.1 Päälyskasvillisuuden poisto (kerros 0).....	10
4.2 Kerros 1.....	13
4.3 Kerros 2.....	17
4.4 Kerros 3.....	20
4.5 Kerros 4.....	23
4.6 Kerros 5.....	26
4.7 Kerros 6.....	29
5 Löydöt ja näytteet.....	33
5.1 Kvartsilöydöt.....	33
5.2 Pii-iskokset.....	35
5.3 Kivilaji-iskos	36
5.4 Palanut luu.....	36
5.5 Maanäytteet	41
5.6 Ajoitusnäytteet	42
6 Yhteenveto ja päätelmiä.....	43
Lähteet.....	47
Painamattomat lähteet	47
Kirjallisuus.....	48
Digikuvaluettelo.....	49
Kartat	50

Liitteet

Osteologinen analyysi

Kasvimakrofossiilianalyysi

AMS-ajoitukset

Arkisto- ja rekisteritiedot

Väitöskirjatyöhön liittyvä lapinraunion arkeologinen tutkimuskaivaus

Kaivauksenjohtaja

ja vastuullinen tutkija: FM Jarkko Saipio

Tutkimuslupa: diaarinumero MV/47/05.04.01.02/2016, pvm 19.4.2016

Kunta: Mikkeli

Alue: Ristiina

Tila: 491-562-1-39, om. Suomen valtio

Muinaisjäännöskohde: Mikkeli Piikinperse C, mjrek. 696010036

Kenttätyöaika: 14.–22.5.2016

Tutkimusavustajat: FM Vivi Deckwirth, fil. yo. Uine Kailamäki, HuK Juuso Koskinen, HuK Annukka Debenjak (14.–17.5.), FM Tiina Mikkanen (19.–22.5.)

Peruskartta: M5213B3 (TM35-lehtijako), 314109C3 (Yleislehtijako)
keskikoordinaatit: P: 6818814 I: 528845 (ETRS-TM35FIN),
z= 86,0–86,5 m mpy (N2000)

Tutkimusten rahoittaja: Suomen kulttuurirahaston Etelä-Savon rahasto

Kustannukset: 4020 €

Alkuperäinen raportti: Museoviraston arkeologinen keskusarkisto, Helsinki

Kopiot: Etelä-Karjalan museo

Kaivauspinta-ala: n. 29 m²

Löydöt: KM 40946:1–72, diar 21.6.2015

Digitaalikuvat: Kuva 1–33

Aikaisemmat tutkimukset: Timo Sepänmaa, inventointi 1992; Päivi Maaranen, inventointi 1993; Esa Hertell, tarkastus 2015.

Aikaisemmat löydöt: -

Analyysit: Osteologinen analyysi (FM Heidi Vuorenmaa, Helsingin yliopisto)
Kasvimakrofossiilianalyysi (HuK Noora Savunen, Helsingin yliopisto)
Radiohiiliajoitukset 2 kpl (Helsingin yliopiston Luonnontieteellisen keskusmu-
seon ajoituslaboratorio)

Kohteen sijaintikartta

Peruskarttaote. Mittakaava 1:10000. Kaivauskohde Mikkeli Piikinperse C (696010036) merkitty sinisellä tähdellä. Punaisella merkityt alueet muinaisjännösten aluerajauksia muinaisjännösrekisterissä.

Kaivauskohteen keskikoordinaatit (ETRS-TM35FIN):

★ P= 6818814, I= 528845

1 Johdanto

Lapinrauniokohteen Mikkeli (Ristiina) Piikinperse C kaivaustutkimus 14.–22.5.2016 liittyy allekirjoittaneen, FM Jarkko Saipion, Helsingin yliopiston arkeologian oppiaineessa työn alla olevaan väitöskirjaprojektiin *Lapp Cairns – Spatial and Cultural Context of Early Metal Period Stone Structures in the Finnish Lake District*. Lapinraunioiksi on tutkimuksessa määritelty kiviröykkiöt, jotka voidaan yhdistää Sisä-Suomen varhaismetallikautiseen¹ (n. 1900 eaa.–300 jaa.) pyyntiväestöön ja vaikuttavat rituaalisessa tarkoituksessa rakennetuilta. Tyypillinen lapinraunio on kalliopohjalle, lähelle järvenrantaa, näkyvälle paikalle pelkistä kivistä rakennettu pyöreä tai pyöreähkö röykkiö, jonka läpimitta on 2,5–10 m ja korkeus 0,25–1 m. Suurimmasta osasta kaivauksin tutkituista lapinraunioista on löytynyt ainoastaan palanutta ihmisen tai eläimen luuta sekä toisinaan iskettyä kvartssia. Joistakin on kuitenkin löytynyt metalli- tai kiviesineitä, yleensä vain yksi tai kaksi samasta röykkiöstä. Keramiikkaa esiintyy vain harvoin. Osa lapinraunioista on täysin rakenteettomia, toisista on paikallistettu kehämäisiä, muurimaisia tai arkkumaisia rakenteita.

Piikinperse C on yksi kaikkiaan neljästä lapinrauniokohteesta, jotka sijaitsevat Hietaniemessä, Louhiveden koillisosassa. Muut kohteet ovat nimeltään Piikinperse A, Piikinperse B ja Hietaniemi. Hietaniemen lapinraunioalue on vielä varhaismetallikaudella ollut saari, jota vastapäätä on sijainnut Hietaniemenkankaan kivikautinen ja varhaismetallikautinen asuinpaikka. Kaivaus Piikinperse C:ssä on jatkoa aiemmille lapinrauniokaivauksilleni Hietaniemessä ja siitä n. 9 km päässä sijaitsevasta Kitulansuon lapinraunioryhmässä. Olen tutkinut Hietaniemen neljästä lapinrauniokohteesta vuonna 2015 yhden (lapinraunio ”Hietaniemi”) ja Kitulansuon kolmesta lapinrauniosta vuosina 2014–2015 kaksi (kohteet Kitulansuo C ja B). Kaikista kohteista löytyi palanutta ihmislua, lajilleen tunnistamatonta palanutta eläinluuta ja iskettyä kvartssia (Saipio 2014; 2015a; 2015b). Varhaismetallikautisten asuinpaikkojen läheisyydessä sijaitsevien lapinraunioryhmien synnyn, kehityksen ja mahdollisen keskinäisen vuorovaikutuksen tutkiminen Kitulansuon ja Hietaniemen lapinraunioryhmiä vertailemalla on muodostunut tärkeäksi osaksi väitöskirjatutkimustani. Molemmat kyseistä lapinraunioryhmiä sijoittuvat entiseen Louhiveden saareen, varhaismetallikautisen asuinpaikan läheisyyteen. Lapinraunio Hietaniemen luuaineistosta saamieni kahden AMS-ajoituksen ja Kitulansuon lapinraunioiden luuaineistoista saamieni yhteensä kolmen AMS-ajoitusten perusteella lapinraunioryhmät ovat myös olleet käytössä samanaikaisesti, mahdollisesti jopa tulleet käyttöön lähes yhtä aikaa varhaismetallikauden alussa. Ne siis liittyvät luultavasti kahteen Louhivettä samanaikaisesti asuttaneeseen yhteisöön.

Piikinperse C:n kaivauksella pyrin selvittämään ennen kaikkea Hietaniemen lapinraunioryhmän sisäistä kehitystä ja siinä mahdollisesti ilmeneviä yhtäläisyyksiä ja eroja Kitulansuon lapinraunioryhmän kanssa. Aiemmat kaivaukset nostivat esiin mielenkiintoisia kysymyksiä lapinraunioryhmien luonteesta. Kitulansuo C:hen on AMS-ajoitusten, luuanalyysin ja kaivaushavaintojen perusteella sijoitettu lyhyen tai lyhyehkön ajan sisällä palanutta ihmislua useaan eri otteeseen, vaikka Kitulansuo B on kyseisestä röykkiöstä saadun AMS-ajoituksen perusteella ollut käytössä vain hieman ennen sitä tai ehkä jopa rinnakkain sen kanssa (Saipio 2014; 2015b; Vuorenmaa 2014; 2015b). Myös lapinraunio Hietaniemeen on mahdollisesti sijoitettu ihmislua ainakin kahteen eri otteeseen lyhyen ajan sisällä, joskin viitteet tästä ovat epävarmempia kuin Kitulansuo C:n kohdalla (Saipio 2015a; Vuorenmaa 2015a). Lapinraunioryhmien synty ei toisin sanoen näytä selittyvän sillä ettei samoja röykkiöitä olisi voitu käyttää uudelleen. Tätä ajatellen on kiintoisaa, että Kitulansuo B eroaa radikaalisti sekä Kitulansuo C:stä että Hietaniemestä luuaineiston määrän suhteen. Kitulansuo B:stä luuta löytyi kaikkiaan alle 4 g, siinä missä Kitulansuo C:ssä määrä oli n. 196 g ja Hietaniemessä n. 115 g (Saipio 2014; 2015a; 2015b). On siis mahdollista, että saman lapinraunioryhmän eri lapinraunioilla on ollut toisistaan poikkeavat rituaaliset roolit. Tähän suuntaan viittaa ehkä sekin, että Kitulansuo B:n alta löy-

¹ Pronssikausi ja varhainen rautakausi Sisä-Suomen kontekstissa.

tyi röykkiön keskilinjaa suuntainen kvartsisuoni, siinä missä Kitulansuo C: alla oli vain sileää kalliopintaa (Saipio 2015b). Kalliopinnan ilmiöiden mahdolliseen merkitykseen lapinraunioiden sijoittamisessa saattaa liittyä myös lapinraunio Hietaniemen yhteydestä kalliopinnasta havaittu käärmemäinen kalliokuvio, joka näytti ikään kuin kiemurtelevan röykkiön alle (Saipio 2015a).

Valitsin Piikinperse C:n seuraavaksi kaivauskohteeksi, koska se muodostaa muotonsa ja sijaintinsa kautta eräänlaisen vastakohtan lapinraunio Hietaniemelle Hietaniemen lapinraunioryhmän sisällä. Lapinraunio Hietaniemi sijaitsee aivan muinaisen järvisaaren läntisimmällä laidalla, suoraan vastapäätä salmen toisella puolella ollutta asuinpaikkaa. Piikinperse C taas on sijainnut järvisaaren itäisimmällä laidalla, josta on ollut näkyvyys järvelle kaikissa muissa suunnissa paitsi asuinpaikan suunnalla. Piikinperse C eroaa Hietaniemestä jyrkästi myös muotonsa perusteella. Siinä missä lapinraunio Hietaniemi on pyöreä yksittäisröykkiö, Piikinperse C on pitkäläisen kokonaisuuden muodostava kaksoisröykkiö, ainoa lajissaan Hietaniemen lapinraunioryhmän sisällä. Näiden seikkojen perusteella arvioin että Piikinperse C saattaisi kertoa erityisen paljon Hietaniemen lapinraunioryhmän sisäisestä kronologiasta sekä mahdollisista eroista eri röykkiöiden yhteydessä toteutetuissa rituaaleissa. Kaivaus tuottikin näiden tutkimuskysymysten kannalta varsin hyvää materiaalia luu-, pii- ja kvartsilöytöjen, kaivaushavaintojen sekä luulöydöistä saatujen AMS-ajoitusten muodossa.

Piikinperse C kaivaustutkimuksen mahdollistivat Suomen kulttuurirahaston Etelä-Savon rahastolta vuosina 2014–2015 lapinrauniokaivauksiin saadut apurahat. Kaivausvälineistön tarjosi veloituksetta käyttöön Helsingin yliopiston Arkeologian oppiaine. Piikinperse C:n kaivaukseen 14.–22.5.2016 osallistui lisäksi viisi tutkimusavustajaa, joista kaksi oli mukana vain osan aikaa. Tutkimusavustajina toimivat FM Vivi Deckwirth, fil. yo. Uine Kailamäki, HuK Juuso Koskinen, HuK Annukka Debenjak (14.–17.5.) ja FM Tiina Mikkonen (19.–22.5.). Tutkimusavustajille ei ollut mahdollista maksaa varsinaista palkkaa, mutta heille maksettiin päivärahat kaikkien kaivauspäivien osalta. Majoitus ja kuljetukset kustannettiin luonnollisesti myös projektin budjetista.

Uine Kailamäellä oli kaivauksella päävastuu mittausdokumentoinnista, johon osallistuivat myös muut kaivausryhmän jäsenet. Kaikki kaivausryhmän jäsenet osallistuivat kentällä myös kaivamiseen, maanäytteiden ottoon ja löytöjen talteenottoon. Valokuvausdokumentoinnista vastasin itse sekä kaivaustasosta tehtävien 3D-mallinnosten ja ortokuvien että ”perinteisten” kaivauskuvien osalta. Tein myös kaivauskartat itse ortokuvien pohjalta. Luulöytöjen alustavasta arvioinnista kentällä vastasi arkeo-osteologi Vivi Deckwirth (joka on myös eläinpatologi ja eläinlääketieteen lisensiaatti). Varsinaisen osteologisen analyysin toteutti palaneeseen ihmisluihuhun erikoistunut arkeo-osteologi Heidi Vuorenmaa.

Vivi Deckwirth löysi kaivauksen aikana 17.5. sattumalta palanutta luuta tuulenskaadon paljastamasta muinaisesta rantahiekasta n. 250 m kaivauskohteesta länteen. Tälle Piikinperse D:ksi ristitylle uudelle muinaisjäännöskohteelle toteutettiin tarkastuskäynti seuraavana päivänä 18.5. ja siitä laadittiin erillinen tarkastuskertomus (Saipio 2016). Tuulenskaadon paljastaman hiekkakerroksen pinnasta poimittiin talteen kaikkiaan 40 palaneen luun fragmenttia ja yksi mahdollinen kvartsi-iskos (KM 40947). Heidi Vuorenmaan (2016) myöhemmin toteuttaman luuanalyysin mukaan luuaineiston joukossa oli ainakin ihmiselle ja jollekin muulle suurelle nisäkkäälle kuuluvaa luuta.

Kaivausolosuhteet olivat melko hyvät läpi koko kaivauksen. Sää oli vuodenaikaan nähden melko kylmä, mutta työpäivän aikana saatiin sadetta ainoastaan entisöinnin yhteydessä. Kaivauksesta lähetettiin sen alussa mediatiedote paikallisille ja suurimmille valtakunnallisille tiedotusvälineille. Ristiinalainen-lehden

toimittajan olikin tarkoitus käydä kaivauksella tekemässä juttu, mutta vierailu peruuntui sairastumisen vuoksi. Kaivauksella vieraili sen sijaan läheisellä uimarannalla leiriytyneitä turisteja.

Helsingissä 15.4.2017,

FM Jarkko Saipio

2 Topografia ja tutkimushistoria

2.1 Kohde ja sen lähiympäristö

Piikinperse C on kahdesta aivan vierekkäin rakennetusta rökkiöstä koostuva lapinraunio, joka on kasattu pienen kallionnyppylän korkeimpaan kohtaan, kalliopohjalle, n. 86 m mpy. Yhdessä rökkiöt muodostivat kaivaushetkellä n. 7 m pitkän, 2,5–5,2 m leveän ja 0,3–0,5 m korkean kokonaisuuden, jonka pitkulainen muoto noudatteli kallionnyppylän huippua SE–NW-suuntaisena. Rökkiöistä suurempi sijoittuu kokonaisuuden itäosaan. Se oli kaivaushetkellä muodoltaan pohjoista kohti suippeneva, hieman nuolenkärkeä muistuttava. Pituus on S–N-suunnassa 4,2–5,2 m, leveys E–W-suunnassa 2,5–4,0 m, korkeuden ollessa 0,4–0,5 m. Pienempi rökkiö sijoittuu lapinrauniokokonaisuuden luoteisosaan, muodoltaan karkean nelikulmaisena. SW–NE-suuntaisena. Sen pituus oli n. 3,6 m, leveys 1,9–2,5 m ja korkeus 0,3–0,4 m. Kalliohuipun kaakkois- ja koillispuolella oli kahdessa suuressa kallionkolossa runsaasti lapinrauniosta pois vierineiltä vaikuttavia kiviä. Suurempi rökkiö on siis saattanut olla alun perin nykyistä jonkin verran laajempi ja/tai korkeampi.

Piikinperse C sijaitsee Ristiinassa, Saimaaseen kuuluvan Louhiveden koillisosaan sijoittuvassa Hietaniemessä. Kapean W–E-suuntaisen niemen pohjoispuolella on Hietalahti, eteläpuolella Louhiveden selkä ja itäpuolella niemen Naarasaaresta erottava kapea salmi. Metsähallituksen hallinnassa oleva asumaton niemi on hyvin kalliainen. Laajimmat ja korkeimmat kallioalueet sijoittuvat sen koillis- ja luoteisosiin. Kasvisto koostuu pääasiassa mäntyvaltaisesta kangasmetsästä. Niemen etelälaidalla on luontainen hiekkaranta, jonka yhteydessä on Pidä saaristo siistinä ry:n ylläpitämiä grillikatoksia ja ulkokuuseja sekä venelaituri. Kallionnyppylä, jolla Piikinperse C sijaitsee, sijoittuu niemen keskivaiheille, sen kapeimpaan kohtaan. Tämän kapean kohdan pohjoispuolella on Piikinperse-niminen lahdelmä, jonka rantaan on kohteelta matkaa n. 60 m. Niemen etelärantaan on kohteelta n. 70 m. Kohteen eteläpuolitse kulkee vanha ruohottunut metsänhoitotie n. 40 m päässä siitä. Kallionnyppylä, jolla kohde sijaitsee, on n. 6 m korkea. Sen itäpuolella on vesijättömaa, jonka takana kohoaa niemen kaikkein korkein, jopa 105 m mpy yltävä kallioalue.

Hietaniemessä on kaivauskohteen ohella kolme muutakin lapinrauniokohdetta. Näistä lähin, Piikinperse B, sijoittuu n. 70 m kohteesta länteen, viereiselle kallionnyppylälle. Muut kaksi lapinrauniota sijaitsevat näiden kahden pienen kallionnyppylän länsipuolella kohoavalla laajalla kallioharjanteella. Piikinperse A sijaitsee niemen pohjoisrannan tuntumassa n. 280 m kohteesta luoteeseen ja lapinraunio Hietaniemi niemen länsiosassa n. 370 m kohteesta länsiluoteeseen. Niemen korkeimpien kalliohuippujen sijoittumisesta johtuen kaivauskohteelta puuttuu näköyhteys näihin kauempiin lapinraunioihin kasvillisuustilanteesta riippumatta. Piikinperse A ja B ovat tutkimattomia kohteita, Hietaniemi tutkittiin syksyllä 2015 osana samaa projektia kuin Piikinperse C.

Kilometrin säteelle kaivauskohteesta sijoittuu edellä mainittujen lapinraunioiden ohella myös useita muita muinaisjäännöksiä. Noin 750 m päässä länsiluoteessa on kivikautinen ja varhaismetallikautinen asuinpaikka

Hietaniemenkangas ja runsaan 700 m päässä luoteessa Hietavuoren kivikautinen asuinpaikka Hietalahden länsipuolella. Hietalahden pohjoisrannalla puolestaan on lapinraunioksi luokiteltu Vartioniemen rökkiö n. 600 m kohteesta NNE.

2.2 Varhaismetallikautinen rantavaihe

Timo Jussilan (1999) laatimien Muinais-Saimaan rannansiirtymiskäyrien mukaan keskimääräinen vedenpinta on ollut kohteen ympäristössä 1650–1350 eaa. 81,5–81,0 m mpy välillä, laskenut 80,0 m mpy tasolle 850 eaa. tienoilla ja 79,0 m mpy tasolle 150 eaa. tienoilla. Louhiveden etelärannalla sijaitsevalta Kitulansuo D:n asuinpaikalta saatujen muinaisrantamääritysten ja radiohiiliajoitusten perusteella Louhiveden pinta on saattanut olla varhaismetallikauden alkupuolella joitakin kymmeniä senttimetrejä Jussilan mallin ehdottamaa tasoa matalammalla (ks. Lavento 1994; 2001: 98, Appendix 7). Selvää joka tapauksessa on, että Hietaniemi on varhaismetallikaudella ollut kahtena saarena, joista suurempaan ja läntisempään lapinrauniot ovat sijoittuneet. Hietaniemenkankaan asuinpaikasta lapinrauniosaaren on erottanut kapea salmi. Kaivauskohde on sijannut kapeassa kallioniemessä aivan lapinrauniosaaren itäisimmässä osassa. Varhaismetallikauden alussa kallionnyppylä, jolla kohde sijaitsee, on ilmeisesti vielä ollut alle 30 m levyisen salmen saaresta erottama luoto. Joka tapauksessa kohde on ollut kolmelta suunnalta veden ympäröimä varhaismetallikauden loppuun saakka. Idässä etäisyys rantaan on ollut vain runsaat 10 m, etelässä ja pohjoisessa n. 20 m. Laajin järvinäköala on ollut etelän ja lounaan suunnalla, missä on avautunut laaja Louhiveden selkä. Pohjoisen ja luoteen suunnalla on ollut varsin hyvä näköala nykyiselle Hietalahdelle. Lännessä lapinrauniosaaren on erottanut korkeana kalliosaarena vedestä kohonneesta nykyisestä Hietaniemen itäosasta vain n. 100 m levyinen salmi. Piikinperse C:n sijaintikohdan korkeus vedenpinnasta on ollut aikavälillä 1350–150 eaa. n. 5–7 m.

2.3 Tutkimushistoria

Ennen 1990-lukua Ristiinan alueelta tunnettiin vain vähän esihistoriallisia muinaisjäännöksiä. Tilanne muuttui nopeasti vuonna 1992, Timo Sepänmaan Savonlinnan maakuntamuseolle toteuttaman Ristiinan muinaisjäänösinventoinnin myötä. Sepänmaa (1992) paikallisti inventoinnissa mm. 33 esihistoriallista asuinpaikkaa ja 11 rökkiökohdetta. Näihin lukeutuvat mm. kaikki Kitulansuon muinaisjäännökset, Piikinperse A–C sekä Hietaniemenkankaan ja Hietavuoren asuinpaikat. Lapinraunio ”Hietaniemi” jäi vuoden 1992 inventoinnissa Sepänmaalta huomaamatta, mutta hän havaitsi sen kesäkuussa 1995 Hietaniemeen tekemänsä tarkastuskäynnin yhteydessä (Sepänmaa 1995).

Sepänmaa (1992: 68) luokitteli Piikinperse C:n muista Hietaniemen lapinraunioista poiketen kahdesta aivan vierekkäin rakennetusta pienestä rökkiöstä koostuvaksi. Sepänmaa arvioi rökkiöiden kooksi 2 x 2,5 x 0,3 m ja 3 x 3 x 0,3 m. Vuonna 1993 Päivi Maaranen (1993: 21) kävi kohteella osana Helsingin yliopiston arkeologian laitoksen Muinais-Saimaa projektiin liittyntä varhaismetallikautisten asuinpaikka- ja rökkiökohteiden inventointia. Hän kertoi rökkiöiden olleen paksun sammal- ja jäkäläkerroksen peitossa, mutta suuremman ja itäisemmän niistä rikkoutuneen päällä kasvaneen puun kaaduttua. Rikkoutuneen rökkiön kooksi hän ilmoitti 4,5 x 4,1 x 0,3 m, kuvaten sitä muodoltaan pyöreäksi. Pienempää ja läntisempää rökkiötä hän kuvasi nelisivuiseksi, 2,3 x 3,5 x 0,25 m kokoiseksi. Hän kertoi rökkiöiden välissä olleen n. 20 cm leveän matalan irtokivikerroksen, minkä lisäksi hän raportoi nelisivuisen rökkiön pohjoispäästä ”irtonaista, rauenneen kaltaista kiveystä”.

Seuraava virallinen tarkastuskäynti Piikinperse C:llä tapahtui vasta vuonna 2015, Metsähallituksen kulttuuriperintöinventoinnin yhteydessä (Hertell 2015: 652–653). Kohteen tarkastanut Esa Hertell (2015: 652–653)

totesi sen kunnan vastanneen 1990-luvun alussa raportoitua. Tällaiselta tilanne vaikutti myös nyt toteutetun kaivauksen alkaessa.

Ennen Piikinperse C:n kaivausta tutkin Hietanimen lapinraunioista läntisimmän, kohteen ”Hietaniemi”. Tämän varhaismetallikaudella järvisaaren länsirannalla, Hietaniemenkankaan asuinpaikkaa vastapäätä, sijainneen lapinraunioita kaivaus toteutettiin syksyllä 2015. Röykkiö oli kaivaushetkellä kooltaan n. 7,5 x 7 x 0,5 m. Kiviä oli pääosin 3–5 kerroksessa. Röykkiö oli rakennettu kalliopohjalle, varhaismetallikautisen rannan tuntumaan. Kalliopinnan ja alimpien kivien välissä oli ohut silttikerros. Röykkiön keskivaiheilla oli kraatterimainen painauma, jossa kivien päällä, väleissä ja alla oli runsaasti maatumutta puuta. Röykkiön lounaisnurkassa oli kaatuneelta bautakiveltä vaikuttanut suuri kivenjätkä, muita rakenteita ei hahmottunut. Röykkiön keskustasta löytyi kaikkiaan n. 115 g palanutta luuta, joka luuanalyysin perusteella koostui luultavasti pääasiassa ihmislusta, mutta joukossa oli myös jonkin verran lajilleen tunnistamatonta eläinluuta. Osteologinen minimiysilömäärä oli ihmislusta osalta kaksi, kaksi kallofragmenttia määritettiin ikäryhmään *adultus* ja kaksi ikäryhmään *maturus*. Nämä kallofragmentit olivat liian pieniä AMS-ajoitukseen, mutta niiden lähettyviltä ajoitettiin kaksi ihmisen putkiluufragmenttia, jotka antoivat ajoitustulokset Hela-3815: 3138±30 BP ja Hela-3816: 3050±28 BP. Ajoitukset menevät kalibroituina aikavälille 1500–1225 eaa. (Bronk Ramsey 2009 Reimer et al. 2013). Röykkiön reuna-alueilta otettiin talteen kaikkiaan 37 työstetyn oloista kvartsinkappaletta, joukossa sekä mahdollisia iskoksia, että mahdollisia ytimiä. Röykkiön reunalta otettiin talteen myös keskittymä mahdollisesti ihmisen työstämiä hiiltymättömiä kaarnan kappaleita, jotka saattavat liittyä röykkiöön jollakin tavalla, vaikka eivät olekaan alkuperältään esihistoriallisia. Röykkiöstä otettiin kaikkiaan 20 maanäytettä, jotka eivät kuitenkaan paljastaneet röykkiön käyttöön liittyviä vaikuttavia kasvimakrofossileja. Kaivauksen jälkeen röykkiö koottiin takaisin entiselle paikalleen. (Saipio 2015a.)

Piikinperse A ja B ovat tutkimattomia, vahvan kasvillisuuskerroksen peittämiä kohteita. Hietaniemen pohjoisrannalla sijaitsevan Piikinperse A:n Sepänmaa (1992: 66) arvioi 5 x 6 x 0,6 m kokoiseksi, ”muodoltaan jossain määrin neliömäiseksi” röykkiöksi, jonka pohjoiskyljellä oli epämääräisempi, n. 2 m läpimittainen röykkiö. Hän totesi röykkiössä olevan kaivelun jälkiä ja lapinraunioille epätyypillisesti mahdollisia tarharakenteita. Maaranen (1993: 19) ilmoitti röykkiön mittasuhteiksi 7,2 x 6,2 x 0,6 m ja huomautti röykkiön pohjoispuolella olevan epämääräisen kivikasan olevan mahdollisesti röykkiön kaivelun synnyttämä. Vain n. 70 m päässä kaivauskohteesta sijaitsevasta Piikinperse B:stä Sepänmaa (1992: 67) raportoi Piikinperse A:n tavoin inventointihavaintoina ”mahdollisia tarhamaisia rakenteita” ja ”neliömäistä muotoa”. Röykkiön mittasuhteiksi Sepänmaa arvioi 6–7 x 4–5 x 0,5 m. Maaranen (1993: 20) ilmoitti ”muodoltaan suorakulmaisen” röykkiön mittasuhteiksi 6,6 x 3,8 x 0,4 m. Sekä Sepänmaa (1992: 67) että Maaranen (1993: 20) totesivat röykkiössä ilmeisen resenttejä kajoamisen jälkiä, Maaranen luokitellussa röykkiön nykymuodossaan jopa ”pahasti tuhoutuneeksi”. Sekä Piikinperse A:n että B:n kunto vastasi C:n kaivauksen aikaan edelleen 1990-luvun alussa raportoitua, tuoreemmista kajoamisista ei näkynyt mitään merkkejä (ks. myös Hertell 2015: 648, 660).

Noin 750 m päässä kaivauskohteesta sijaitseva Hietaniemenkankaan asuinpaikka on myös kaivauksin tutkimatton kohde. Asuinpaikalta on kuitenkin saatu suhteellisen paljon inventointi- ja tarkastuslöytöjä. Hietalahdentien länsipuolella laajalla hiekkakankaalla sijaitseva kohde oli Timo Sepänmaan (1992: 61–63) inventointikäynnin aikaan hiljattain hakattu ja metsäaurattu. Sepänmaa teki metsäaurausjäljistä kivikautisia ja varhaismetallikautisia löytöjä n. 200 x 100 m laajuiselta alueelta korkeusväliltä 81–87 m mpy. Löytöaineiston joukossa oli liuskenuolenkärki, piinuolenkärki, saviastianpaloja, palanutta luuta ja pii-iskoksia (KM 27389: 1–15). Sepänmaa hahmotti kohteesta useita eriaikaisia rantaterasseja, jotka hän liitti eri asutusvaiheisiin. Hän arvioi suurimman osan löytämästään keramiikasta edustavan tyypillistä kampakeramiikkaa,

hieman alemmaa löytyi hänen mukaansa Pöljän keramiikkaa ja alimpaa, 81 m mpy tuntumasta, hieman varhaismetallikautista tekstiilikeraamiikkaa. Hietaniemenkankaalle tehtiin Sepänmaan inventointikäyntiä seuraavina vuosina useita muita inventointi- ja tarkastuskäyntejä edellä mainittuun Muinais-Saimaa -projektiin liittyen (Jussila 1992: 6; Lavento 1993: 36; Maaranen 1993: 17; 1995a; Pesonen 1993: 78). Havainto-olosuhteet olivat näiden käyntien yhteydessä edelleen varsin hyvät, joten lähes jokainen uusi tutkimuskäynti tuotti lisää talteen otettuja löytöjä (KM 27833: 1–15; KM 28236: 1–5; KM 28885: 1–3). Nämä löydöt pitävät sisällään mm. kvartsi-iskoksia sekä lisää saviastianpalasia, pii-iskoksia ja palanutta luuta. Uusia asutusvaiheita ei näiden myöhempien käyntien yhteydessä paljastunut. Luuaineistosta on tunnistettu lajilleen vain haukea (Ukkonen 1996). Asuinpaikan laajuus ei ole tiedossa, mutta löytöalueet vaikuttavat pesäkkeisiltä (Sepänmaa 1992: 63; Maaranen 1995).

Hietaniemenkankaan asuinpaikkaa pohjoisempana sijaitsevalta Hietavuoren asuinpaikalta tehdyt löydöt rajoittuvat Timo Sepänmaan huomattavan menestyksekkääseen Ristiinan vuoden 1992 inventointiin. Sepänmaa (1992: 64) löysi tuolloin Hietavuoren kupeessa sijaitsevan vanhan rantaterassin yhteydestä pintapöiminnällä ja koekuopituksella saviastianpaloja, hioinkiven ja kvartsi-iskoksen (KM 27390: 1–3). Saviastianpaloja ei ole kyetty määrittämään tarkasti, mutta rantaterassin korkeuden (84–87 m mpy) perusteella kohde lienee kivikautinen.

3 Kaivausmenetelmät, dokumentointi ja koordinaatisto

Kaivauksessa käytettiin ETRS-TM35FIN-koordinaatistoa ja N2000-korkeusjärjestelmää. Kaivausalue kiinnitettiin koordinaatistoon Topcon Hiper Pro RTK -tarkkuus-GPS:llä ja Topcon IS -takymetrillä. Tarkkuus-GPS toimi kohteessa niin hyvin, että sillä onnistuttiin saamaan kuusi virhemarginaaliltaan alle $\pm 1,5$ cm kiintopistettä kalliopinnasta aivan lapinraunion reunamilta (Taulukko 1). Näiden kiintopisteiden avulla asemoitiin takymetri kaikkina niinä kaivauspäivinä, joiden aikana suoritettiin mittausdokumentointia.

piste	p	i	z
KP7	6818813,723	528841,453	86,000
KP8	6818816,046	528842,836	85,994
KP9	6818817,389	528847,135	85,658
KP10	6818814,239	528848,040	85,980
KP11	6818810,307	528848,922	86,024
KP12	6818811,037	528845,496	86,051

Taulukko 1. Tarkkuus-GPS:llä mitatut kiintopisteet.

Kaivaus toteutettiin tasokaivauksena, jossa lapinraunion päältä poistettiin ensin kasvillisuuskerrostuma ja sen jälkeen purettiin ja dokumentoitiin se kivikerroksittain. Lapinraunionon kuuluvaa kahta vierekkäistä rökkiötä ei kaivettu yksitellen, vaan kukin kivikerros poistettiin ja dokumentoitiin molemmista rökkiöistä, niin kauan kuin kiviä riitti. Näin rökkiöiden rakenteen ja löytöjen mahdollisia keskinäisiä yhteyksiä voitiin arvioida *in situ* koko kaivauksen ajan. Vaaitukset hoidettiin takymetrillä. Päällekkäisiä kaivauskerroksia määritettiin lapinrauniosta kaikkiaan kuusi, siten että kukin kivi poistettiin aina sen tullessa näkyviin kasvillisuuden tai toisten kivien alta, sillä edellytyksellä että kiven saattoi poistaa alempiin kivikerroksiin lukeutuvia kiviä liikuttamatta. Koska lapinraunio oli suuremman rökkiön keskustan tienoilla hyvin tiiviisti ladottu, oli viimeksi mainitulla näkökohdalla varsin tärkeä merkitys siinä missä kaivauskerroksessa kukin kivi tuli poistetuksi. Kivikerrokset olivat toisin sanoen osittain limittäisiä, mistä johtuen kaivauskerrosten kokonaismäärä antaa hieman harhaanjohtavan kuvan kivipeitteen paksuudesta rökkiössä. Missään tietyssä kohtaa lapin-

rauniota ei ollut kuutta päällekkäistä kivikerrosta, vaan enimmilläänkin vain 4–5. Mutta limittäisen kivipeitteen tunnollinen dokumentointi kuitenkin tuotti kaikkiaan kuusi kaivauskerrosta.

Kaivauksen löytöaineisto koostuu palaneesta luusta sekä kvartsi-, pii- ja kivilaji-iskoksista. Kaikki löydöt mitattiin takymetrillä paikalleen, siten että lähekkäisten löytöjen tapauksessa yhden löytöpisteen säde oli korkeintaan 10 cm. Kohdista, joista tuli esiin paljon palanutta luuta otettiin talteen koko maa-aines maanäytteenä, edellä mainittua korkeintaan 10 cm sädettä noudattaen. Maanäytteitä otettiin myös kohdista, joissa arveltiin olevan pientä luusilppua tai alkuperältään mahdollisesti esihistoriallista hiiltynyttä ainesta. Jälkitöiden yhteydessä maanäytteistä poimittiin niiden kuivuttua käsin suurehkot palaneen luun kappaleet, minkä jälkeen maa-aines kellutettiin makrofossiilianalyysiä varten. Maanäytteiden kellumaton aines vesiseulottiin sen jälkeen 1,5 mm seulalla ja seulasta otettiin talteen siihen jääneet luufragmentit. Muuten kaikki kaivauksen aikana rökkiökivien väleistä tai alta löytynyt mineraalimaa tai orgaanisen aineksen sekainen mineraalimaa seulottiin 4 mm seulalla paikan päällä. 1,5 mm seuloja oli varattu kaivaukselle mukaan, mutta rökkiön tyypillisesti vahvasti resentin orgaanisen aineksen sekainen maa olisi mennyt näistä niin heikosti läpi, ettei niistä olisi ollut sanottavaa hyötyä. Löydöt otettiin talteen muovipusseihin; palanutta luuta sisältäviin pusseihin puhkaistiin kunkin kaivauspäivän jälkeen ilmareiät.

Kukin kaivauskerros (tasot 1–6) ja myös rökkiön alainen kalliopinta (taso 7) dokumentoitiin ortokuvaamalla, eli ottamalla kustakin tasosta satojen vahvasti päällekkäisten digikuvien muodostama kuvasarja Agisoft Phoscan -ohjelmalla laadittavaa 3D-mallia ja sen pohjalta samalla ohjelmalla tehtävää ortokuvaa varten. Ortokuva on kaksiulotteinen kuva, joka on oikaistu karttaprojektioon, eli esittää kuvattavan kohteen ilman perspektiivivääristymää (lisätietoa menetelmästä esim. Debenjak 2015). Kustakin kaivaustasosta otetut ortokuvat asemoitiin Agisoft Photoscan -ohjelmassa ETRS-TM35FIN-koordinaatistoon tarkkuus-GPS:llä (tasot 1–3, 7) tai takymetrillä (tasot 4–6) mitattujen georeferenssipisteiden perusteella. Näiden koordinaatistoon asemoitujen ortokuvien pohjalta laadittiin sitten tasokartat sekä löytöjen ja maanäytteiden levintäkartat MapInfo 11.5 -paikkatieto-ohjelmassa.

Ortokuvien ohella kustakin kaivaustasosta otettiin myös ”perinteisiä” yleisvalokuvia eri ilmansuunnista. Tällaiset yleiskuvat otettiin kohteesta myös ennen kasvillisuudenpoistoa ja entisöinnin jälkeen. Yleiskartta kaivauskohteesta lähiympäristöineen laadittiin tarkkuus-GPS:llä ja takymetrillä toteutetun mittausdokumentoinnin ja Maamittauslaitoksen avoimien aineistojen tiedostopalvelusta ladattujen laserkeilausaineistojen pohjalta MapInfo 11.5 -paikkatieto-ohjelmassa.

Kaivauksen jälkeen rökkiö koottiin takaisin entiselle paikalleen, dokumentointiaineistoa hyödyntäen. Rökkiö ja sitä ympäröivä kallio myös peitettiin uudelleen sen päältä poistetulla kasvillisuudella, jota oli poistovaiheessa jo lajiteltu entisöintiä silmälläpitäen.

4 Kaivaushavainnot

4.1 Päälyskasvillisuuden poisto (kerros 0)

Lapinraunio oli ennen kaivausta enimmäkseen paksun sammal-, jäkälä- ja varpukerroksen peitossa. Sen kaakkoisnurkassa (itäisemmän rökkiön eteläosassa) näkyi kuitenkin melko runsaasti paljaita kiviä. Samassa kohtaa näkyi myös pitkälle lahonnut tuulenskaadon kanto. Sijainnin ja kunnan perusteella kanto oli mitä ilmeisimmin peräisin Maarasen (1993: 23) mainitsemasta puusta, joka oli kaatuessaan vaurioittanut lapinraunion itäisempää rökkiötä jo ennen hänen vuonna 1993 tekemäänsä tarkastuskäyntiä. Puun aiheuttamista vaurioista muistuttivat myös rökkiöstä alarinteeseen kannon eteläpuolelle vierineet kivet.

Resentin kajoamisen merkkejä ei rökkiössä näkynyt. Sen sijaan sen reunamilla kasvoi nytkin neljä mäntyä, jotka olivat jonkin verran siirrelleet rökkiökiviä. Näistä kaksi sijoittui lapinraunion luoteisnurkkaan, toiset kaksi lounaisosaan. Kahden ensiksi mainitun läheisyydestä paljastui melko runsaasti lapinrauniosta pois vierineiltä vaikuttavia kiviä. Enemmistö niistä oli luultavasti peräisin suuremmasta ja itäisemmästä rökkiöstä, mutta myös läntisemmän rökkiön pohjoispuolella oli irtonaista, rauenneen kaltaista kiveystä, johon Maaranen (1992: 23) ilmeisesti viittasi tarkastuskertomuksessaan 1990-luvulla. Lapinraunion tiiviin kivipeitteen alueella oli puunjuurten selvästi ylöspäin nostamia kiviä itäisemmän rökkiön pohjoisosassa ja läntisemmän rökkiön etelälaidalla. Lapinraunion reunamilla kasvaneista puista luoteisin jätettiin paikalleen, muut kolme kaadettiin turvallisuussyistä.

Lapinraunion reunamilta tuli kaikkialla esiin paljas kalliopinta. Länsiosaa lukuun ottamatta lapinrauniota ympäröivä kallionlaki laskeutui varsin jyrkästi kaksoisrökkiön kaikilla laidoilla. Erytisen lähellä rinne oli lapinraunion etelälaidalla, missä jyrkähkö pudotus alkoi tyypillisesti 50 cm sisällä rökkiön reunasta. Etelärintaan itäreunassa oli muuta rinnettä jyrkemmin laskeutuva kourumainen syväne, johon tuulenkaadon lapinraunion kaakkoisosasta pois vierittämät kivet olivat kerääntyneet. Heti lapinraunion pohjoispuolella oli kaksi muuta suurta kallionkoloa, joihin oli niin ikään kerääntynyt rökkiöstä pois vierineiltä vaikuttavia kiviä. Nämä kaksi koloa olivat muodoltaan kraatterimaisia kuoppia, varsinaisen pohjoispuolen jyrkänteen alkaessa vasta 2–3 metrin päässä niistä.

Päällyskasvillisuuden poiston yhteydessä ei tehty löytöjä.

Kuva 1. Lapinraunio ennen päällyskasvillisuuden poistoa, luoteesta. Kuvaaja: Jarkko Saipio

Kuva 2

Lapinraunio ennen
päälliskasvillisuuden
poistoa, etelästä.

Kuvaaja: Jarkko Saipio

Kuva 3

Lapinraunio ennen
päälliskasvillisuuden
poistoa, kaakosta.

Kuvaaja: Jarkko Saipio

Kuva 4

Lapinraunio ennen
päälliskasvillisuuden
poistoa, pohjoisesta.

Kuvaaja: Jarkko Saipio

4.2 Kerros 1

Yhtenä kokonaisuutena tarkasteltuna lapinraunio näytti noudattelevan ympäröivän kallionlaen muotoa melko tarkasti. Se oli kallionlaen tavoin SE–NW-suuntainen, läpimitaltaan n. 7 m, leveyden vaihdellessa 2,5 m ja 4,0 m välillä. Kuten edellä on todettu, kallionlaen muoto olisi sallinut lapinrauniolle merkittävästi laajentamisen varaa ainoastaan lännen suunnassa.

Röykkiöistä suurempi ja itäisempi oli kaivaushetkellä muodoltaan S–N-suuntainen, pohjoista kohti suippeneva. Pituus oli S–N-suunnassa 4,2–5,2 m, leveys E–W-suunnassa 2,5–4,0 m. Pituussuunnassa röykkiö oli keskeltä hieman kapeampi kuin reunoilta, mikä suippoutteen yhdistettynä sai sen muistuttamaan muodoltaan pyöristynyttä nuolenkärkeä. Röykkiön pohjois- kaakkoispuolelle kallionkoloihin kertyneiden kivien perusteella nuolenkärkimäinen muoto lienee kuitenkin syntynyt vasta aikojen saatossa, röykkiön saamien vaurioiden tuloksena. Pienemmän röykkiön sijainnin ja kallionlaen muodon perusteella röykkiö on kuitenkin saattanut olla alun perinkin pitkulainen S–N-suunnassa.

Röykkiöistä pienempi sijoittui lapinrauniokokonaisuuden luoteisosaan. Se oli karkeasti suorakaiteen muotoinen, SW–NE-suuntainen. Sen pituus oli n. 3,6 m, leveys 1,9–2,5 m. Röykkiöiden välinen raja oli varsin selvästi hahmottuva, mutta sen täsmälliseen muotoon olivat vaikuttaneet ainakin puiden juuret. Lapinraunion eteläosassa röykkiöiden välillä oli kaivaushetkellä 40–60 cm levyinen lähes kivetön vyöhyke, jonka molemmilla laidoilla kasvoi mänty kaivauksen alkaessa. Pohjoisempana röykkiöiden välinen rajavyöhyke ilmeni 20–30 cm levyisenä muuta kivipeitettä matalampana ja harvempana vyöhykkeenä. Pienempi röykkiö näytti ikään kuin kiinnittyvän SW–NE-suuntaisena suuremman röykkiön kylkeen 45 asteen kulmassa. Suuremman röykkiön lounaisosassa kaivauksen aloitushetkellä kasvaneen puun juuret olivat kuitenkin todennäköisesti laajentaneet röykkiöiden välistä kivetöntä aluetta niiden rajavyöhykkeen eteläosassa. Puunjuuret olivat jonkin verran siirtäneet kiviä myös pienemmän röykkiön etelälaidalla. Puiden juurten vaikutukseen yhdistettävää irtonaisen oloista kiveystä oli myös molempien röykkiöiden pohjoislaidalla.

Röykkiöt olivat varsin tiiviisti ladottuja, selvästi rauenneita kohtia lukuun ottamatta ei päällyskivien väliin ollut juurikaan päässyt kariketta eikä maata. Profiililtaan kumpikin niistä oli matala, mutta pikemminkin epätasainen kuin litteä. Muuta kivipeitettä ylemmäs nousevia yksittäisiä kiviä näkyi eri puolilla kumpaakin röykkiötä. Mitään reunakehään, paasiarkkuun tai tarhamaisiin rakenteisiin viittaavaa ei päällimmäisestä kivikerroksesta hahmottunut kummankaan röykkiön alueelta.

Suuremman röykkiön päällimmäisen kivikerroksen kivet olivat tyypillisesti 20–40 cm läpimitaisia, muodoltaan pyöreitä tai pyöreähköjä. Röykkiön länsilaidalla näkyi kuitenkin suunnilleen röykkiön E–W-suuntaisen keskilinjän kohdalla kaatuneeksi bautakiveksi tulkittava pitkulainen kivenjätkä. Noin 70 x 40 x 30 cm kokoinen kivi oli aivan selvästi alun perin kiilattu röykkiöön pystyasentoon ja lepäsi nyt sen päällä suunnilleen 20 asteen kulmassa eteläkaakon suuntaan kaatuneena. Mielenkiintoista kyllä, suuremmasta röykkiöstä paljastui toinenkin selvästi pystyasentoon asetettu suuri kivi, mutta ei toisesta reunasta, vaan ainoastaan 110 cm siitä WSE. Kivi oli pituusakseliltaan S–N-suuntainen ja se oli kiilattu röykkiökiveyksen sekaan paljon itälaidan bautakiveä tukevammin. Idän suunnalta katsottuna siitä näkyi ennen ensimmäisen kivikerroksen poistamista vain laki, joka ei noussut kovinkaan paljon ympäröivää kivipeitettä korkeammalle. Länsi- ja eteläpuolella kiveä ympäröi 10–35 cm leveä, selvästi muusta röykkiöstä erottuva vyöhyke karikkeen sekaista hienoa hiekkaa, jonka joukossa oli 10–20 cm läpimitaisia kiviä. Tästä vyöhykkeestä löytyi jonkin verran palanutta luuta sekä kiven länsi- että eteläpuolelta (KM 40946: 5–7). Nämä luulöydöt koostuivat kaikkiaan 7 fragmentista, joiden yhteenlaskettu paino oli 0,15 g. Hiekka- ja pikkukivikerrostuma vaikutti irtonaisuutensa perusteella puunjuurten röykkiön pohjalta ylöspäin nostamalta.

Luoteisosan pystykiven ympäristön ohella suuremmasta rökkiöstä löytyi päällimmäisen kivikerroksen poistamisen yhteydessä palanutta luuta myös aivan sen koillislaidalta, rauenneen oloiselta reuna-alueelta (:8). Tämä löytö koostui yksittäisestä 0,18 g painoisesta fragmentista. Lisäksi rökkiön eteläosasta otettiin talteen kvartsi-iskos rökkiökiven alta (:2).

Pienemmän rökkiön päällimmäinen kivikerros erosi jonkin verran suuremman rökkiön vastaavasta. Siihen kuului muutama litteä, yli 50 cm läpimittainen kivi eri puolilla rökkiötä. Suurin näistä oli kooltaan n. 70 x 50 x 17 cm ja sijoittui rökkiön luoteisnurkkaan. Rökkiön keskivaiheilla oli hieman ympäristöään korkeammalla kivi, joka muistutti muodoltaan jonkin verran itäisen rökkiön kaatunutta pystykiveä, mutta lepäsi ainakin kaivaushetkellä vaakasuorassa rökkiön päällä, ilman merkkiäkään siitä että olisi joskus ollut pystyyn kiiltänyt. Kivi oli n. 70 cm pitkä, n. 25 cm leveä ja vajaan 20 cm korkea. Rökkiön keskustan pohjoispuolella oli tiiviisti ladottuna kiveyksenä 10–20 cm läpimittaisia pikkukiviä n. 100 x 70 cm laajuisella alueella, jonka ympäristössä oli suurempia kiviä. Rökkiön rauenneessa pohjoisreunassa ja eteläosassa suurin osa päällimmäisistä kivistä muistutti kooltaan ja muodoltaan suuremman rökkiön kivipeitettä. Pikkukivivyöhyke oli hieman ympäröivää kivipeitettä matalampi. Tämän seikan ja rauenneen pohjoisreunan kivien sijoittumisen perusteella vaikutti hyvin mahdolliselta, että pohjoisreunan rauenneet olivat alun perin peittäneet pikkukivivyöhykettä. Rökkiön kaakkoisnurkasta otettiin puunjuurten liikuttelemien kivien alta talteen kolme kvartsi-iskosta (:1, 3) ja rökkiön rauenneelta pohjoisreunalta yksi kvartsiydin (:9)

Rökkiöiden välisellä rajavyöhykkeen kivet muistuttivat kokonsa muotonsa perusteella enemmän suuremman rökkiön kivipeitettä kuin pienemmän rökkiön itälaidan kiviä. Yhden rajavyöhykkeen kiven alta otettiin talteen kvartsi-iskos (:4).

Lapinraunion pohjois- ja kaakkoispuolisista kallionkoloista poistettiin päällimmäisiä kiviä ja maa-ainesta ensimmäisen kivikerroksen mukana. Poistetut kivet eivät kokonsa ja muotonsa puolesta erottuneet rökkiöiden tyypillisestä kivipeitteestä. Kivien ympärillä oli luonteiselta vaikuttavaa mullan, hiekan ja karikkeen kerrostumaa, joka ei erottunut lapinraunion muusta lähiympäristöstä. Pienemmän rökkiön pohjoispuolisen kallionkolon maata hallitsi musta multa voimakkaammin kuin kahden muun suuren kolon. Rökkiön kaakkoispuolisessa kallionkolossa lähimmäs rökkiötä sijoittuvia kiviä peittivät vielä kaatuneen puun lahon kannon jäänteet, joita poistettiin ensimmäisen kaivauserroksen mukana.

Kuva 5. Lapinraunio tasossa 1, pohjoiskoillisesta. Kuvaaja: Jarkko Saipio.

Kuva 6. Lapinraunio tasossa 1, idästä. Kuvaaja: Jarkko Saipio

Kuva 7. Lapinraunio tasossa 1, etelästä. Kuvaaja: Jarkko Saipio.

Kuva 8. Lapinraunio tasossa 1, luoteesta. Kuvaaja: Jarkko Saipio

Kuva 9. Kaatunut pystykivi lapinraunion itälaidalla tasossa 1, kaakosta. Kuvattu rökkiön päältä. Kuvaaja: Jarkko Saipio.

4.3 Kerros 2

Päällimmäisen kivikerroksen poistamisen jälkeen molemmat rökkiöt supistuivat jonkin verran reunoiltaan, mutta säilyttivät suurin piirtein entisen muotonsa. Suurempi rökkiö oli edelleen pitkulainen S–N-suunnassa ja pohjoista kohti suippeneva. Pituus oli nyt n. 3,6–4,3 m, leveys n. 2,0–3,2 m. Pienempi rökkiö oli yhä muodoltaan suorakaiteinen, jos rökkiön eteläpuolella kasvaneen puun juurten ilmiselvästi siirtämät kivet jätettiin huomiotta. Yhtenäisen kivipeitteen alue oli pienemmässä rökkiössä toisessa kivikerroksessa n. 2,0–2,5 m pitkä SW–NE-suunnassa ja n. 1,6–1,9 m leveä SE–NW-suunnassa. Eteläisimmistä kivistä mitattuna rökkiön pituus oli sen itälaidalla SW–NE-suunnassa n. 3,5 m. Rökkiöiden rajavyöhykkeeltä tuli päällimmäisen kivikerroksen alta esiin toinen. Rajavyöhyke erottui kuitenkin melko selvästi myös toisessa kaivauskerroksessa, muuta lapinrauniota matalampana.

Yhtenä kokonaisuutena tarkasteltuna lapinraunio oli toisessa kaivauskerroksessa pituusakseliltaan edelleen SE–NW-suuntainen. Läpimitta oli SE–NW-suunnassa n. 6,4 m, leveyden vaihdellessa SW–NE-suunnassa 2,0–3,5 m välillä.

Toinen kivikerros oli kivien koon ja muodon suhteen hyvin samankaltainen molemmissa rökkiöissä ja myös niiden rajavyöhykkeellä. Kivet olivat tyypillisesti 20–45 cm läpimittaisia, vaihtelevan muotoisia, mutta enemmän pyöreitä kuin särmikkäitä. Molemmissa rökkiöissä oli toisessa kivikerroksessa kuitenkin myös hyvin pieniä kiviä siellä täällä, ikään kuin tilkkeenä. Suuremmasta rökkiöstä hahmottui toisessa kivikerroksessa lisäksi pieni, mutta selkeä pienten kivien keskittymä aivan rökkiön lounaisnurkkaan.

Suuremman rökkiön itälaidan kaatunut bautakivi poistettiin osana toista kivikerrosta. Bautakiven alta paljastui lännen puoleiselta reunaltaan kourumainen kivi, jonka luontaista kourua vasten bautakivi oli mitä ilmeisimmin alun perin tuettu. Ennen tämän tukikiven suuntaan kaatumistaan bautakivi oli siis selvästikin

ulottunut kolmanteen kivikerrokseen saakka. Röykkiön luoteisosan pystykivi oli itälaidan bautakivestä poiketen edelleen tukevasti useiden päällekkäisten kivikerrosten ympäröimä. Kiven länsilaidalta tuli hiekan ja irtonaisten pikkukivien alta esiin tiiviisti ladottuja pikkukiviä ja myös suurempi kivi, joka vaikutti tätä pystykiveä tukemaan asetetulta. Kiven etelälaidalta sen sijaan tuli esiin lisää karikkeensekaista hienoa hiekkaa ja myös kaksi pientä palaneen luun fragmenttia (:15). Pieniä määriä palanutta luuta löytyi toisen kaivauskerroksen poistamisen yhteydessä myös muualta suuremman röykkiön länsiosasta. Noin 65 cm luoteisosan pystykivestä lounaaseen tuli kiven alta esiin kaksi pientä luufragmenttia (:14). Lisäksi suuremman röykkiön lounaisnurkkaan jääneen kannon juurelta löytyi sen poistamisen yhteydessä yksi luufragmentti (:13).

Suuremmasta röykkiöstä löytyi toisesta kaivauskerroksesta selvästi enemmän kvartsi-iskoksia kuin ensimmäisestä, kuitenkin vain reuna-alueilta. Röykkiön kaakkoisnurkasta otettiin talteen kaikkiaan 14 kvartsi-iskosta kahdesta eri löytöpaikasta (:10–11), lounaisnurkasta 5 yhdestä löytöpaikasta (:12). Yksittäisiä kvartseja otettiin talteen röykkiön luoteisnurkasta (:18) ja sen pohjoispuolisesta kallionkolosta (:19–20).

Pienemmästä röykkiöstä ei edelleenkään löytynyt lainkaan palanutta luuta, mutta siitä otettiin talteen kaksi yksittäistä kvartsi-iskosta. Toinen iskoksista löytyi röykkiön keskustasta (:17), toinen sen itälaidalta (:16).

Lapinraunion ympäristön kallionkoloista poistettiin toinen kivikerros itse lapinraunion tapaan. Pienen röykkiön pohjoispuolisesta kallionkolosta alkoi tulla vastaan mahdollisesti röykkiöstä peräisin olevien kivien ohella myös kalliosta lohjennutta kiviainesta. Röykkiön pohjoispuolella yhä kasvavan puun juurten merkitys kolon sisällön muodostumiseen vaikutti ilmeiseltä.

Kuva 10. Lapinraunion tasossa 2, etelästä. Kuvaaja: Jarkko Saipio

Kuva 11. Lapinraunio tasossa 2, lännessä. Kuvaaja: Jarkko Saipio.

Kuva 12. Lapinraunio tasossa 2, pohjoiskoillisesta. Taustalla Annukka Debenjak (vas.) ja Uine Kailamäki.
Kuvaaja: Jarkko Saipio

Kuva 13. Lapinraunio tasossa 2, kaakosta. Kuvaaja: Jarkko Saipio

4.4 Kerros 3

Pienemmästä rökkiöstä oli kolmannessa kaivauskerroksessa jäljellä enää hajanaista kiveystä, lähinnä sen SW–NE-suuntaisen pituusakselin tienoilla. Rökkiön eteläosassa kolmas kivikerros oli osittain ilmeisen keinoitekoinen, koska puunjuuret olivat liu'uttaneet kiviä toistensa päälle. Hajanainen kolmas kivikerros ei eronnut koostumukseltaan toisesta. Kivien alta tuli esiin hieman hiekkaa ja kariketta, mutta ei varsinaista hiekkakerrosta eikä palanutta luuta. Rökkiön pohjoisosasta löytyi yksi mahdollinen kvartsi-iskos lisää (:31) Pienemmän rökkiön pohjoispuolisen kallionkolan eteläosassa tuli jo kalliopohja vastaan mullan ja kivien poistamisen tuloksena. Kallionkolan pohjoisosassa kiviaines vaikutti puunjuurten ja roudan luontaisesti kallion irrottamalta, joten paikalla yhä kasvanut puu jätettiin paikalleen, eikä kivien poistoa jatkettu enää pidemmälle. Kallionkolan eteläosan kiviaineksen seasta otettiin talteen yksi kvartsi-iskos (:29). Kallionkolan pohjalta näkyi kuitenkin luontainen kvartsi-intruusio. Kvartsiesiintymän pinnassa ei näkynyt ilmeisiä hakaamisen merkkejä.

Suurempi rökkiö oli kahden kivikerroksen poistamisen tuloksena muuttanut selvästi muotoaan. Se näytettiin nyt koko lapinraunion tavoin SW–NE-suuntaisena pitkulaisena rakenteena, jonka pituus akseli noudatteli kallion lakea. Läpimitta oli SW–NE-suunnassa n. 4,4 m, leveys SE–NW-suunnassa keskiosassa n. 2,3 m, päissä vähemmän. Suuremman rökkiön pohjoispuolella olevan kallionkolan tuntumassa oli lisäksi hieman harvakoita kiveystä tiiviin kivipeitteen ulkopuolella. Tämän harvan kiveyksen kallionkolan puoleiselta laidalta otettiin talteen yksi kvartsi-iskos (:30). Suuremman rökkiön pohjoispuolisen kallionkolan pohja oli suurimmaksi osaksi tullut vastaan jo kahden ensimmäisen kaivauskerroksen poistamisen myötä, ja nyt siitä poistettiin loputkin kivet ja maat. Mitään rökkiön ulkopuoliseen kulttuurikerrokseen viittaavaa ei tullut vastaan.

Suuremman rökkiön kiviaines oli kolmannessa kaivauskerroksessa varsin samanlaista kuin ylemmissäkin. Eteläisessä laidassa näkyi paikoitelleen aivan pieniä kiviä ohuina keskittyminä, joiden merkitystä oli vielä vaikea arvioida.

Suuremman röykkiön luoteisosan pystykivi jatkui edelleen syvemmälle. Pystykiven etelälaidalta alkoi hiekan seasta tulla esiin pieniä kiviä. Myös pystykiven länsilaidalla olevien kivien seassa oli melko paljon karikkeen sekaista hiekkaa. Palanutta luuta alkoi pystykiven ympäristöstä tulla esiin hieman aiempaa enemmän ja myös aiempaa laajemmalla alueella. Pieniä määriä luuta löytyi nyt paitsi pystykiven eteläpuolelta (:24–25), myös sen itäpuolelta (:26) ja luoteispuolelta (:27–28). Pystykiven eteläpuolisista luulöytöpisteistä otettiin maata talteen maanäytteinä (MN 1–2), pienten luufragmenttien ja mahdollisten hiiltyneiden kasvijäänteiden talteen saamiseksi. Luulöytöalueen pohjoispuolelta otettiin kaksi maanäytettä kohdista, joista ei ollut tullut esiin luuta, mutta joissa oli kivien alla suhteellisen runsaasti maata, joka vaikutti mahdollisesti hiilensekaiselta (MN 3–4). Otettujen maanäytteiden määrää rajoitti se, että röykkiö oli kolmannessakin kivikerroksessa kaiken kaikkiaan varsin tiivis, eikä sen ydinosista löytynyt pystykiven etelälaitaa lukuun ottamatta paljoakaan maata kivien välistä.

Suuremman röykkiön itäosasta löytyi yksittäinen palaneen luun fragmentti (:22) ja kolme kvartsi-iskosta (:21). Aivan röykkiön länsilaidalta, n. 90 cm pystykivistä lounaaseen ilmaantui löytöaineistoon uusi löytötyyppi, pii-iskos (:23). Iskos löytyi läheltä kalliopintaa, mutta selkeästi kivipeitteen alta.

Suuremman röykkiön kaakkoispuolella oleva romahduskerros päätettiin jättää kolmenteen kaivaustasoon, koska sen sijoittuminen kauas lapinraunion ydinosista oli käynyt ilmeiseksi.

Kuva 14. Lapinraunio tasossa 3, lännestä. Kuvaaja: Jarkko Saipio.

Kuva 15. Lapinraunio tasossa 3, etelästä. Kuvaaja: Jarkko Saipio

Kuva 16. Lapinraunio tasossa 3, kaakosta. Kuvaaja: Jarkko Saipio

Kuva 17. Lapinraunio tasossa 3, idästä. Kuvaaja: Jarkko Saipio.

4.5 Kerros 4

Kolmannen kivikerroksen poistaminen oli kaventanut suurempaa rökkiötä sivuilta, mutta sen pituusakselin tienoilla tiivis kivipeite jatkui edelleen. Rökkiö kävi toisin sanoen entistä pitkulaisemmaksi ja entistä selkeämmin kallionlaen pituusakselia noudattelevaksi. Sen pituus oli SE–NW-suunnassa nyt n. 4,3 m, leveys keskikohdassa n. 2,3 m, mistä se kapeni melko tasaisesti päitä kohti mentäessä. Hyvällä mielikuvituksella sitä saattoi pitää karkeasti veneen muotoisena. Kiviaines oli edelleen varsin samankaltaista kuin ylemmissä kaivauserroksissa. Suurin osa kivipeitteestä koostui 20–40 cm läpimittaisista kivistä, jotka olivat muodoltaan vaihtelevia, mutta pikemminkin pyöreäreunaisia kuin särmikkäitä. Pieniä, alle 10 cm läpimittaisia kiviä näkyi kuitenkin myös eri puolilla rökkiötä. Rökkiön reuna-alueilla tällaiset pikkukivet muodostivat pienialaisia, mutta selkeitä keskittymiä. Suurin neljännen kivikerroksen kivi paljastui kivipeitteen itälaidalta. Kivipeitteen keskivaiheilla muusta kivipeitteestä erottui syvemmälle jatkuva SE–NW-suuntainen pitkulainen kivi, jonka läpimitta oli n. 50 cm, mutta leveys vain n. 15 cm. Rökkiön itälaidan aiemmin poistetun bautakiven tukikivi, joka oli ollut suurimmaksi osaksi näkyvissä jo kolmannessa kaivauserroksessa, poistettiin vasta nyt, koska sen päällä oli ollut kolmanteen kivikerrokseen luettava pienempi kivi. Kaatuneen bautakiven tukikivi sijoittui neljännen kaivauserroksen kivipeitteen koillisnurkkaan, n. 52 x 30 x 25 cm kokoisena ja S–N-suuntaisena.

Rökkiön syvälle ulottuva pystykivi sijoittui neljännessä kaivaustasossa kivipeitteen koillisosaan. Se jatkui yhä vain syvemmälle. Pystykiven etelälaidalla ja nyt myös itälaidalla oli yhä hieman irtonaisen oloista karikkeensekaista hiekkaa. Aivan kiven vierestä ei kuitenkaan löytynyt neljännessä kaivauserroksessa palanutta luuta. Sen sijaan palanutta luuta löytyi muualta kivipeitteen pohjoisosasta yhteensä n. 1,2 g (30 fragmenttia). Erillisiä luulöytöpisteitä kertyi yhdeksän. Suurin osa luusta (0,69 g) otettiin talteen kivipeitteen luoteislaidalta, missä oli runsaasti alle 10 cm läpimittaisia kiviä (:34, 36–37, 40, 43). Kivipeitteen itäosassa, hieman keskustusta pohjoiseen, oli pienempi (0,33 g) luukeskittymä (:38, 41–42). Lisäksi kivipeitteen keskivaiheilta, n. 40 cm pystykivestä etelään, löytyi suurehko (0,18 g) yksittäinen luufragmentti (:35).

Luukeskittymistä otettiin kaikkiaan kolme maanäytettä, yksi kivipeitteen luoteislaidalta (MN 5), kaksi itäosasta (MN 6–7). Maanäytteet sisälsivät aiempaa enemmän hyvin hienorakeista mineraalimaata (silttiä/hienoa hiekkaa) karikkeen ja rapautuneen kiviaineksen seassa. Näytteet 5 ja 6 sisälsivät myös odotetusti hieman palanutta luuta (:36, 38). Näytteen 6 itäpuolelta otetusta näytteestä 7 ei jälkitöiden yhteydessä löytynyt yhtäkään luufragmenttia, mutta sen sijaan kivilaji-iskos (:42), jonka vaalea, pehmeäkö kiviaines erotti sen selvästi muista maanäytteiden seassa olleista kivensiruista.

Kivipeitteen eteläpuoliskosta ei löytynyt luuta, mutta sieltä otettiin talteen kaksi mahdollista kvartsi-iskosta (:32–33).

Kuva 18. Lapinraunion kivipeite tasossa 4, reunoja puhdistettaessa. Kuvassa Juuso Koskinen (vas.), Vivi Deckwirth ja Uine Kailamäki. Kuvattu lännestä. Kuvaaja: Jarkko Saipio.

Kuva 19. Lapinraunio tasossa 4, idästä. Vasemmalla J. Saipio merkitsemässä georeferenssipisteitä kallioon.
Kuvaaja: Juuso Koskinen.

Kuva 20. Lapinraunio tasossa 4, etelästä. Oikealla J. Saipio merkitsemässä georeferenssipisteitä kallioon.
Kuvaaja: Juuso Koskinen.

Kuva 21. Lapinraunion itälaidan pystykiven tukikiviä tasossa 4, lounaasta. Kuvattu röykkiön päältä. Kuvaaja: Jarkko Saipio.

4.6 Kerros 5

Neljännän kivikerroksen poistamisen jälkeen suurempi röykkiö oli kutistunut n. 2,5 m pituiseksi, leveyden ollessa suurimmillaan n. 1,2 m. Pituusakseli oli edelleen SE–NW-suuntainen. Kivipeite oli selvästi harvempaa kuin ylemmissä kerroksissa, kivien välissä oli runsaasti hienoa hiekkaa/silttiä. Hiekan seassa oli yhä myös maatumatonta tai osittain maatumutta orgaanista ainesta sekä karkearakeisempaa mineraalimaata, joka vaikutti röykkiökivistä irti rapautuneelta. Palaneilta kivet eivät kuitenkaan vaikuttaneet tässäkään kivikerroksessa. Kivet olivat keskimäärin selvästi pienempiä kuin ylemmissä kaivauserroksissa. Suurin osa kivipeitteestä koostui 5–20 cm läpimittaisista pikkukivistä, joiden ympärillä oli hiekkaa. Kivipeitteen reunamilla oli joitakin yksittäisiä yli 30 cm läpimittaisia kiviä. Röykkiön pohjoisosan pystykivi poistettiin nyt viidennen kivikerroksen mukana. Se paljastui muodoltaan ylöspäin suippenevaa hautakiveä muistuttavaksi. Korkeus oli n. 45 cm, leveys S–N-suunnassa suurimmillaan n. 40 cm, E–W-suuntaisen leveyden ollessa vain n. 23 cm. Neljännessä kaivauserroksessa osittain esiin tullut pitkulainen SE–NW-suuntainen kivi poistettiin myös viidennen kivikerroksen mukana. N. 52 cm pitkä, 17 cm leveä ja 27 cm korkea kivi sijoittui viidennessä kaivaustasossa kivipeitteen eteläosaan.

Kivipeitteen pohjois- ja keskiosasta löytyi runsaasti palanutta luuta, sekä kivien välistä että niiden alta. Luulöytöjä kertyi maanäytteistä ja paikan päällä löytöpusseihin poimittuina yhteensä 21,8 g (393 fragmenttia) Kaivauserroksen luulöytöalue oli n. 120 x 90 cm laajuinen. Eri puolilta luulöytöaluetta mitattiin kaikkiaan 13 erillistä luulöytöpistettä. Luulöytöpisteet jakautuivat luulöytöalueelle melko tasaisesti, mutta samaa ei voi sanoa itse luuaineistosta. Painossa mitattuna jopa 77% (16,8 g) kaivauserroksen luulöytöaineistosta on peräisin yhdestä ainoasta löytöpisteestä luulöytöalueen etelälaidalla, n. 20 cm pystykivistä etelään (:47). Viereinen luulöytöpiste tuotti vielä 1,12 g lisää luuta (:48). Huomattavasti tätä eteläistä keskittymää vähäi-

semmän luukesittymän (1,99 g) muodosti luulöytöalueen kaikkein läntisin löytöpiste n. 60 cm pystykivestä länteen (: 50) Muissa luulöytöpisteissä luuaineksen määrä vaihteli 0,69 g ja 0,01 g välillä.

Luulöytöalueelta otettiin eri löytöpisteistä kaikkiaan 7 maanäytettä, joista löytyi hyvin vaihtelevia määriä palanutta luuta (MN 8–14). Kolme maanäytteistä oli peräisin suurimmista luukesittymistä (MN 13, 9 ja 11), mutta neljästä muusta luuta löytyi yhteensä reilusti alle 1 g.

Pystykivi sijoittui luulöytöalueen sisälle, mutta ei näyttäytynyt sen keskuksena. Itse kiven alta ei palanutta luuta löytynyt. Sen sijaan sieltä paljastui hiekan ohella joitakin pikkukiviä, joiden päälle se oli asetettu.

Kvartsi-iskoksia löytyi viidennestä kaivauskerroksesta vain kolme, yksi kivipeitteen eteläosasta (:44), yksi pystykiven länsireunan vierestä (:56) ja yksi kivipeitteen luoteisreunasta (:58). Kvartsilöydöillä ei toisin sanoen näyttänyt olevan mitään ilmeistä spatiaalista yhteyttä luulöytöihin.

Kuva 22. Lapinraunio tasossa 5, itäkaakosta. Kuvaaja: Jarkko Saipio

Kuva 23. Lapinraunio tasossa 5, pohjoiskoillisesta. Kuvaaja: Jarkko Saipio.

Kuva 24. Lapinraunio tasossa 5, luoteesta. Kuvaaja: Jarkko Saipio.

Kuva 25. Lapinraunio tasossa 5, länsilounaasta. Kuvaaja: Jarkko Saipio.

4.7 Kerros 6

Viidennen kivikerroksen poistamisen jälkeen suuremman röykkiön pohjalta paljastui yllättäen vielä yksi kivikerros, joka koostui ainakin enimmäkseen ilmeisen harkitusti paikalleen asetelluista kivistä. Latomus oli kapea ja matala, SE–NW-suuntainen. Sen pituus oli vajaat 1,4 m, leveys enimmäkseen 0,4–0,5 m ja korkeus vain 5–10 cm. Suhteessa lapinraunion kivien levintään kaivauksen alussa, latomus sijoittui suuremman röykkiön luoteisosaan ja sen länsireuna tuli lähelle röykkiöiden välistä rajavyöhykettä.

Latomuksen kaakkoisosaa ja luoteisosaa erosivat toisistaan. Kaakkoisosaa koostui enimmäkseen tiiviisti vierekäin ladotuista litteistä kivistä, joiden väleissä oli vain vähän karikkeen ja soran sekaista hienoa hiekkaa. Näiden litteiden kivien läpimitta oli 15–25 cm, mutta korkeus vain 4–7 cm. Näistä laakakivistä suurin (n. 25 x 23 x 4 cm) sijoittui lähelle koko latomuksen keskustaa. Tämän keskuskiven päällä oli viiden kaivauskerroksen poistamisen jälkeen vielä pieni n. 10 cm läpimittainen kivi, joka poistettiin kuudennen kaivauskerroksen mukana. Latomuksen luoteisosaa oli ainakin kaivaushetkellä selvästi kaakkoisosaa epämääräisempi. Se koostui lähinnä pienistä, 5–15 cm läpimittaisista kivistä joiden välissä oli paljon kaakkoisosaa enemmän karikkeen ja soran sekaista hiekkaa. Luoteisosan epämääräisyys johtui ainakin osittain sen päällä olleesta pystykivistä. Viidennessä kaivauskerroksessa poistetun pystykiven tukikivet muodostivat ikään kuin oman ulokeensa latomuksen pohjoisosaan. Latomuskivien väleissä oli karikkeen sekaista hienoa hiekkaa, luoteispäässä selvästi enemmän kuin tiiviisti ladotussa kaakkoispäässä. Latomuskivien alla oli kaikkialla latomuksen alueella hienoa hiekkaa, mutta ainoastaan hyvin ohuena kerroksena (1–2 cm). Hiekkaa oli viidennen kivikerroksen poistamisen jäljiltä jonkin verran myös latomuksen reunamilla, varsinaisen kivipeitteen ulkopuolella.

Latomuksesta ja sen reunamilta löytyi sen pienuudesta ja mataluudesta huolimatta selvästi enemmän palanutta luuta kuin viidennestä kaivauskerroksesta, yhteensä lähes 34 g (689 fragmenttia) 10 eri luulöytöpisteestä. Palanut luu keskittyi erittäin voimakkaasti latomuksen keskuskiven luo. Laakean keskuskiven päällä olleen pienen kiven alta löytyi 0,55 g (10 fragmenttia) luuta, mutta varsinainen luukeskittymä sijoittui itse laakakiven alle ja sen länsipuolelle. Keskuskiven alta otettiin talteen 13,18 g (307 fragmenttia) palanutta luuta (:65) ja sen länsireunalta jopa 16,77 g (258 fragmenttia) (:68). Noin 13 cm keskuskivestä itään sijoittuvasta löytöpisteestä palanutta luuta kertyi 2,11 g (90 fragmenttia) (:64). Selvästi vähäisempiä määriä palanutta luuta löytyi latomuksen länsilaidalta (:67, 70, 72) ja etelälaidalta (:61–63). Nämä pienet luulöydöt (1–10 fragmenttia) keskittyivät pikemminkin latomuksen hiekkaisille reuna-alueille kuin varsinaisen kivipeitteen alueelle. Latomuksen hyvin tiiviisti ladotusta kaakkoispäästä ei palanutta luuta löytynyt lainkaan. Mielenkiintoista kyllä, viidennessä kaivauskerroksessa poistetun pystykiven alle sijoittunut osa latomusta oli myös täysin vailla luulöytöjä. Tämä vahvasti vaikutelmaa, että latomuksen luoteisosa oli ennen kaikkea pystykiven tukirakenne, siinä missä kaakkoisosalla oli suoraan luudepositioihin kytkeytyvä rooli.

Eri puolilta latomusta otettiin kaikkiaan 8 maanäytettä (MN 15–19, 21–23), useimmat näistä kohdista, joissa havaittiin palanutta luuta. Hiiltyneitä kasvijääneitä ei maanäytteistä juurikaan löytynyt. Luumäärä vaihteli hyvin suuresti eri näytteissä, yksi näyte oli jopa täysin vailla palanutta luuta (MN 22). Maanäytteet toisinaan vahvistivat luuaineksen erittäin epätasaisen jakautumisen latomuksen sisällä, tarkemmin sanoen sen keskittymisen pienelle alueelle laakakiven tienoilla (MN 16–18).

Röykkiönalaisesta kalliopinnasta ei paljastunut mitään tavallisuudesta poikkeavaa. Siinä ei ollut suuria halkeamia eikä huomiota herättäviä kalliokuvioita, ainoastaan joitakin juurten ja roudan aiheuttamia pitkiä, matalia uurteita. Latomuksen luoteisosan alta ja reunamilta tuli esiin kaksi maalla täyttynyttä pientä kallionkoloa, jotka tutkittiin osana kuudetta (eli alinta) kaivauskerrosta. Kolot olivat oikeastaan leveitä kohtia yhdessä kalliopinnan uurteessa, joka kulki koko suuremman röykkiön ali SSW–NNE-suunnassa, lähellä röykkiön länsireunaa. Samankaltainen uurre kulki myös suuremman röykkiön itäosan ali, mutta siinä ei ollut leventymiä.

Kallionkoloista suurempi sijoittui latomuksen varsinaisen kivipeitteen alle. Se muistutti muodoltaan hieman kolmisakaraista tähteä, läpimitan ollessa suurimmillaan n. 42 cm ja syvyyden n. 7 cm. Se ei missään kohtaa sijoittunut viidennessä kaivauskerroksessa poistetun pystykiven alle, mutta kulki lähimmillään vain runsaan senttimetrin päässä sen lounaisnurkasta. Kolo oli täyttynyt tai täytetty samanlaisella hienolla hiekalla, josta oli kaikkialla latomuksen pohjalla. Hiekan seasta löytyi yksi kvartsi-iskos (:69), mutta ei lainkaan palanutta luuta. Kolon koko huomioon ottaen palaneen luun täydellinen puuttuminen sen kohdalta oli oikeastaan hieman erikoista. Palanutta luuta oli löytynyt viidennessä ja kuudennessa kaivauskerroksessa varsin läheltä koloa niin idässä, lännessä, etelässä kuin pohjoisessakin (:45, 51–2, 57, 67–68, 70).

Noin 16 cm suuremmasta kallionkolosta pohjoiseen oli latomuksen varsinaisen kivipeitteen ulkopuolella pienempi kallionkolo. Kolo oli S–N-suuntainen, n. 16 cm pitkä ja 5 cm leveä. Sen sisällä oli orgaanisen aineksen sekaista hiekkaa. Kolon sisältö otettiin talteen maanäytteenä (MN 19), siinä toivossa että koloon olisi jäänyt alkuperältään mahdollisesti esihistoriallisia makrofossiileja. Tällaisia ei maanäytteestä kuitenkaan löytynyt, eikä myöskään palanutta luuta. Löydöttömäksi kolon sisältö ei kuitenkaan jäänyt, sillä sen joukosta paljastui kaivauksen toinen pii-iskos (:71).

Kuva 26. Lapinraunio tasossa 6, lounaasta. Kuvaaja: Jarkko Saipio.

Kuva 27. Lapinraunio kaivauserroksessa 6 kivien poistamisen jälkeen, etelälounaasta. Kuvassa Uine Kailamäki (vas.) ja Vivi Deckwirth. Kuvaaja: Jarkko Saipio.

Kuva 28

Kalliopohja lapinraunion alla (taso 7), pohjoisesta.

Kuvaaja: Jarkko Saipio

Kuva 29

Kalliopohja lapinraunion alla (taso 7), kaakosta.

Kuvaaja: Jarkko Saipio

Kuva 30

Kalliopohja lapinraunion alla (taso 7), länsiluoteesta.

Kuvaaja: Jarkko Saipio

Kuva 31

Lapinraunio entisöitynä kaivauksen jälkeen, etelälounaasta.

Kuvaaja: Jarkko Saipio

Kuva 32

Lapinraunio entisöitynä kaivauksen jälkeen, idästä.

Kuvaaja: Jarkko Saipio

5 Löydöt ja näytteet

5.1 Kvartsilöydöt

Lapinrauniosta otettiin talteen kaikkiaan 53 kvartsi-iskosta ja 1 kvartsiydin (Taulukko 2). Kvartsilöytöjen yhteispaino oli n. 164 g, mistä n. 120 g koostui ytimen painosta. Erillisiä kvartsilöytöpisteitä mitattiin kaikkiaan 24. Isketty kvartsi oli ainoa löytötyyppi, jota esiintyi molempien röykkiöiden alueella, ja myös röykkiöiden välisellä raja-alueella. Kvartsi-iskoksia otettiin lisäksi talteen lapinrauniosta rauenneelta vaikuttaneen kiveyksen seasta molempien röykkiöiden pohjoispuolelta. Isketyltä vaikuttavaa kvartsia ei tullut esiin vielä lapinraunion päällyskasvillisuuden poistamisen yhteydessä, vaan vasta kivien poiston yhteydessä. Kvartsilöytöjä tehtiin kaikista kaivauskerroksista (1–6), mutta lähes kaikki niistä tulivat hyvin läheltä kalliopintaa. Kvartsilöydöt keskittyivät voimakkaasti lapinraunion etelä- ja pohjoisreunoille.

Pienemmästä rökkiöstä iskettyä kvartssia löytyi ainoastaan kaakkoisnurkasta (:1, 3) ja pohjoislaidalta (:9, 17, 31), yhteensä 14 iskosta ja 1 ydin. Rökkiöiden välisen rajavyöhykkeen kvartsilöydöt sijoittuivat kaikki huomattavan lähelle näitä löytöjä. Rajavyöhykkeen pohjoisosasta otettiin talteen kaksi kvartsi-iskosta (:16, 29) ja eteläosasta kolme (:4).

Suuremman rökkiön alueella kvartsilöytöjen spatiaalinen jakauma ei ollut aivan yhtä kaavamainen kuin läntisissä osissa lapinrauniota, mutta painottui sielläkin etelään ja pohjoiseen. Rökkiön lounaisosasta otettiin talteen 7 kvartsi-iskosta kolmesta eri löytöpisteestä (:2, 12, 44), kaakkoisosasta jopa 19 viidestä eri löytöpisteestä (:10–11, 21, 32–33). Aivan rökkiön pohjoislaidalta, suuren kallionkolon tuntumasta ja sisältä, otettiin talteen 5 kvartsi-iskosta neljästä eri löytöpisteestä (:18–20, 30).

Suuremman rökkiön keskiosasta kvartssia tuli paljon vähemmän ja paljon pienemmältä alueelta kuin etelä- ja pohjoisosista. Rökkiön keskustan itäosa oli kokonaan vailla kvartsilöytöjä, mutta läntisen pystykiven tuntumasta otettiin talteen kolme iskosta kolmesta eri löytöpisteestä (:56, 58, 69). Kaksi iskoksista löytyi viidennestä kaivauskerroksesta, toinen pystykiven länsipuolelta (:56), toinen sen luoteispuolelta (:58). Kuumennesta kaivauskerroksesta löytyi yksi kvartsi-iskos rökkiön alaisesta pienestä kallionkolosta, pystykiven lounaispuolelta (:69).

Kuten edellä on todettu, lähes kaikille lapinrauniosta ja sen tuntumasta talteen otetuille kvartsi-iskoksille on yhteistä se, että ne löytyivät lapinraunion pohjalta, eivät sen kivipeitteen seasta. Kullekin kvartsilöydölle merkitty kaivauskerros heijastaa toisin sanoen lähinnä päällekkäisten kivien määrän vaihtelua eri osissa lapinrauniota. Ainoa poikkeus on eräs suuremman rökkiön lounaisosasta talteen otettu yksittäinen iskos, joka sijoittui selkeästi kahden eri kivikerroksen väliin (:2). Löytökohdan länsipuolella kasvoi kuitenkin kaivauksen alussa puu, jonka juuret olivat luultavasti työntäneet pieniä kiviä toistensa päälle myös löytökohdan tienoilla.

Kvartsilöytöjen voimakas keskittyminen lapinraunion reuna-alueille etenkin pienemmän rökkiön tienoilla viittaa siihen, että kvartssia on isketty rökkiön vieressä. Toisaalta iskoslöydöt suuremman rökkiön luoteisosan pystykiven tuntumasta (etenkin hiekalla täyttyneestä kallionkolosta tehty löytö) antavat ymmärtää, että iskettyä kvartssia on päätyntä lapinraunion paikalle jo ennen sen rakentamista. Ehkä kvartsiniskentää on tapahtunut lapinraunion tienoilla sekä ennen että jälkeen rökkiöiden kasaamisen. Lapinraunion äskettäin ja epäilemättä myös aiemmin kokemien tuhojen perusteella on vaikea arvioida sen reuna-alueilta löytyneiden iskosten suhdetta kivien alkuperäiseen levintään. Lisäksi osa iskoksina talteen otetuista kvartseista saattaa olla luontaisesti pilkkoutuneita.

On myös otettava huomioon vielä se mahdollisuus, että suurempaa rökkiötä on muokattu toistuvasti esim. pienemmän rökkiön rakentamiseen tai toistuviin luudepositioihin liittyen. Tällöin jopa kallionkolosta rökkiön pohjalta löytynyt iskos on voinut päätyä sinne vasta rökkiön rakentamisen jälkeen. Oli miten oli, lapinrauniosta tehdyillä kvartsilöydöillä ei kokonaislevintänsä perusteella ole mitään havaittavaa spatiaalista yhteyttä suurempaan rökkiöön sijoitettuun palaneeseen luuhun.

Kvartsilöydöt							
KM 40946:	TID	P	I	Z	krs	paino (g)	kpl
1	L02	6818812,768	528843,927	86,095	1	9,4	10
3	L03	6818813,089	528843,478	86,096	1	4,9	2
4	L04	6818813,553	528844,248	86,006	1	0,6	3
2	L08	6818812,823	528845,601	86,126	1	0,9	1
9	L09	6818816,247	528843,447	85,731	1	119,9	1
12	L10	6818812,649	528845,049	86,025	2	2,5	5
10	L13	6818811,766	528846,731	86,046	2	1,4	5
18	L14	6818815,307	528845,595	85,804	2	0,5	2
19	L15	6818815,743	528845,977	85,692	2	0,5	1
17	L16	6818815,202	528843,794	85,913	2	0,5	1
20	L17	6818816,053	528846,36	85,517	2	0,6	1
11	L18	6818811,777	528847,779	86,101	2	5,2	9
16	L19	6818814,985	528844,765	85,828	2	1,3	1
29	L21	6818815,465	528844,743	85,763	3	1,5	1
30	L22	6818815,692	528846,052	85,702	3	0,2	1
31	L28	6818815,880	528844,343	85,523	3	0,9	1
21	L33	6818813,107	528847,169	86,066	3	7,3	3
32	L42	6818812,284	528847,749	86,103	4	2,3	1
33	L43	6818812,314	528846,804	86,043	4	0,4	1
44	L51	6818813,164	528846,002	85,971	5	0,3	1
58	L56	6818814,457	528845,644	85,891	5	0,6	1
56	L63	6818814,134	528845,587	85,914	5	0,2	1
69	L75	6818813,906	528845,511	85,916	6	1,9	1

Taulukko 2. Kvartsilöydöt kaivauskohteesta.

5.2 Pii-iskokset

Pii-iskoksia löytyi lapinrauniosta kaksi, kahdesta eri löytöpisteestä (Taulukko 3). Kumpikin löytökohta sijoittuu suuremman rökkiön länsilaidalle. Löydöistä ensimmäinen ilmaantui kolmannesta kaivauskerroksesta aivan rökkiön lounaisnurkasta, sen laidalla kasvaneen puun juurten liikuttaman kiven alta, läheltä kal-liopintaa (:23). Kyseinen iskos on väriltään vaaleanharmaa/likaisenvalkoinen, mutta ei kuitenkaan vaikuta palaneelta. Sen löytöpiste sijoittuu luulöytöalueen ulkopuolelle, runsaan 30 cm päähän lähimmästä luulöytöpisteestä. Lähin kvartsilöytö sijoittuu pienemmän rökkiö kaakkoisnurkkaan, n. 60 cm tästä piilöydöstä itään. Suhteessa kvartsi-iskosten kokonaislevintään lapinrauniossa, kolmannesta kaivauskerroksesta löytyneen pii-iskoksen voi nähdä osana eteläistä iskoskeskittymää.

Toinen pii-iskos löytyi pienestä kallionkolosta suuremman rökkiön alta, rökkiön pohjalatomuksen pohjoispuolelta, luulöytöalueen reunamilta (:71). Iskos tuli esiin kallionkolosta kuudessa kaivauskerroksessa otetun maanäytteen (MN 20) seasta. Maanäytteestä ei tullut muita löytöjä. Pienikokoinen iskos painoi vain 0,6 g. Perusväriltään se on tummanharmaa, mutta siinä on myös mustia raitoja ja tietyssä valaistuksessa jopa punaruskeita sävyjä. Löytökontekstinsa perusteella sen voi rinnastaa hieman suuremmasta kallionkolosta pohjalatomuksen alta löytyneeseen kvartsi-iskokseen.

Pii-iskosten suuresti toisistaan poikkeava väri viittaa siihen, että ne ovat peräisin eri piiesiintymistä saaduista ytimistä. Niiden alkuperä saattaa siis olla ajallisesti ja/tai maantieteellisesti hyvinkin erilainen. Toisaalta niiden löytökontekstit muistuttavat sekä toisiaan että isketyin kiviaineksen yleistä levintää lapinrauniossa. Molemmat niistä löytyivät läheltä kalliopintaa, samankaltaisista paikoista kuin lapinrauniosta löytyneet kvartsi-iskokset ja kivilaji-iskos. Niiden löytöpaikoilla ei ole mitään ilmeistä yhteyttä palaneen luun levintään lapinrauniossa, kuten ei myöskään lapinraunion kvartsiaineistolla.

Pii-iskokset							
KM 40946:	TID	P	I	Z	krs	paino (g)	kpl
23	L23	6818813,584	528844,855	85,990	3	3,4	1
71	L72	6818814,373	528845,456	85,880	6	0,6	1

Taulukko 3. Piilöydöt kaivauskohteesta.

5.3 Kivilaji-iskos

Lapinraunion luulöytöalueen itäreunalta neljännestä kaivauskerroksesta otettu maanäyte 5 ei sisältänyt lainkaan palanutta luuta, mutta tuotti sen sijaan kivilaji-iskoksena talteen otetun löydön (:42). Kyseinen kivenkappale poikkesi selvästi muista maanäytteen joukossa olleista kivensiruista ja maanäytteiden kiviaineksesta ylipäättään. Se on muodoltaan hyvin ohut, toisen puolen näyttäessä työstämättömältä, toisen suuremmasta kappaleesta irti isketyltä. Pinta on valkoinen, lievästi kellertävä, ja paikoitellen näkyy punaruskeita kohtia. Se ei selvästikään koostu kvartsista kuin ehkä pieneltä osin, saattaa olla kvartsipitoisesta kappaleesta pois iskettyä jätettä. Se löytyi useimpien kohteen kvartsi-iskosten tavoin aivan kalliopinnan tuntumasta. Kivilaji-iskokseksi tulkittu löydön lähettyviltä ei kuitenkaan löytynyt muita iskoksia, lähimpään kvartsilöytöpisteeseen oli matkaa n. 90 cm. Potentiaalisesti kiinnostava, mutta vaikeasti tulkittava seikka iskoksen löytöpaikassa on sen sijainti suhteessa suuremman rökkiön itälaidan kaatumiseen bautakiveen. Iskos löytyi vain n. 25 cm bautakivestä länteen, sen vieressä olleen suurehkon kiven alta. Bautakiven kaatumissuunnan perusteella iskoksen päällä ollut kivenmurikka ei kuitenkaan välttämättä ollut alkuperäisellä paikallaan.

Kivilaji-iskos							
KM 40946:	TID	P	I	Z	krs	paino (g)	kpl
42	L40	6818813,911	528846,71	86,015	4	0,3	1

Taulukko 4. Kohteesta löytynyt kivilaji-iskos.

5.4 Palanut luu

Lapinrauniosta löytyi kaikkiaan n. 58 g (1148 fragmenttia) palanutta luuta. Luuta löytyi ainoastaan suuremman rökkiön alueelta. Lähes kaikki luu saatiin talteen takymetrillä paikalleen mitatuista löytöpisteistä, paikan päällä seulotun maan seasta löytyi vain kaksi fragmenttia tarkemmin määrittelemättömästä kohdasta viidettä kaivauskerrosta. Erillisiä luulöytöpisteitä mitattiin kaikkiaan 45. Luulöytöalueen sisältä ja reunamilta otettiin kaikkiaan 23 maanäytettä, näistä 18 suoraan luulöytöpisteistä. Palaneen luun määrä maanäytteissä vaihteli hyvin paljon. Joistakin luulöytöjen läheisyydestä otetuista maanäytteistä ei löytynyt ainuttakaan luufragmenttia, siinä missä kolmessa tiheimmässä luulöytökeskittymässä fragmenttimäärät mitattiin sadoissa. Tämä viittaa siihen, että palaneen luun levintä saatiin määritettyä varsin tarkasti.

Palanut luu										
KM 40946:	TID	P	I	Z	krs	paino (g)	kpl	Homo	Homo?	Eläin(?)
8	L01	6818814,653	528847,254	85,964	1	0,18	1			
7	L05	6818814,137	528845,422	86,096	1	0,03	3			
5	L06	6818813,831	528845,643	86,089	1	0,09	1	1		
6	L07	6818813,878	528845,816	86,093	1	0,03	3			
13	L11	6818813,005	528844,701	86,037	2	0,06	1		1	
14	L12	6818813,569	528845,187	86,001	2	0,03	2			
15	L20	6818813,88	528845,93	85,966	2	0,02	2			
24	L24	6818813,766	528845,636	86,049	3	0,21	9			1
27	L25	6818814,506	528845,127	85,865	3	0,23	1			1
28	L26	6818814,513	528845,298	85,883	3	0,01	3			
25	L27	6818813,811	528845,957	85,947	3	0,1	11			
26	L29	6818814,121	528846,011	86,008	3	0,01	1			
22	L32	6818813,326	528846,64	86,093	3	0,12	1			
34	L34	6818813,287	528845,354	85,979	4	0,13	1		1	
37	L35	6818813,6	528845,271	85,964	4	0,25	3		2	
36	L36	6818813,58	528845,235	85,966	4	0,02	2			
40	L37	6818813,874	528845,069	85,945	4	0,1	4	1		
35	L38	6818813,571	528845,726	85,994	4	0,18	1		1	
39	L39	6818813,751	528846,493	86,01	4	0,08	1	1		
41	L41	6818813,876	528846,611	86,012	4	0,03	3	1		
43	L45	6818813,982	528844,894	85,945	4	0,19	3			
38	L48	6818813,739	528846,581	86,016	4	0,25	12			
45	L49	6818813,546	528845,508	85,959	5	0,41	7		1	
50	L52	6818813,836	528845,118	85,946	5	1,99	23	2		
54	L53	6818814,096	528845,206	85,918	5	0,09	4			
48	L54	6818813,711	528846,105	85,985	5	1,12	38	1		
55	L55	6818814,117	528845,909	85,929	5	0,04	6			
59	L57	6818814,789	528845,733	85,858	5	0,01	1			
49	L58	6818813,738	528846,085	85,967	5	0,02	1			
47	L59	6818813,703	528845,904	85,995	5	16,8	297	8		
46	L60	6818813,564	528846,067	86,015	5	0,07	1	1		
53	L61	6818814,056	528845,883	85,929	5	0,69	3	1		
51	L62	6818813,892	528845,794	85,938	5	0,04	1			
57	L63	6818814,134	528845,587	85,914	5	0,15	4			
52	L64	6818813,915	528845,297	85,956	5	0,37	5			
60	SEULA	-	-	-	5	0,09	2			
66	L100	6818813,726	528845,871	85,946	6	0,55	10	8		
61	L65	6818813,196	528846,33	86,003	6	0,06	1			
62	L66	6818813,427	528845,942	85,969	6	0,48	6	1	2	

Palanut luu										
KM 40946:	TID	P	I	Z	krs	paino (g)	kpl	Homo	Homo?	Eläin(?)
64	L67	6818813,631	528846,156	85,977	6	2,03	90			
63	L68	6818813,442	528845,634	85,957	6	0,14	1			
65	L69	6818813,726	528845,871	85,954	6	13,11	306	13	12	
68	L70	6818813,811	528845,768	85,94	6	16,77	258	10		
72	L71	6818814,388	528845,735	85,894	6	0,01	2			
70	L73	6818814,114	528845,473	85,897	6	0,1	10			
67	L76	6818813,766	528845,233	85,945	6	0,51	5			

Taulukko 5. Palanut luu kohteesta. Varmat ja todennäköiset ihmisluufragmentit ja selkeästi ei-ihmisluulta vaikuttavat fragmentit merkitty

Painossa mitattuna luuaineistosta yli 96% tuli viidennestä ja kuudennesta kaivauskerroksesta, suuremman rökkiön luoteisosan pohjalatomuksen alueelta ja reunamilta. Tämä pääasiallinen luulöytöalue muodosti n. 1,5 x 0,8 m laajuisen, SSE–NNW-suuntaisen kokonaisuuden. Palanutta luuta löytyi runsaasti niin latomuskivien päältä, välistä kuin altakin. Luulöydöt eivät kuitenkaan jakautuneet latomuksen alueelle tasaisesti, vaan keskittyivät erittäin voimakkaasti yhden latomuskiven tienoille. Painossa mitattuna yli 80% kaikista kohteesta löytyneestä luuaineistosta saatiin kolmesta löytöpisteestä latomuksen keskivaiheilla olleen n. 25 x 23 x 4 cm kokoisen laakakiven päältä, alta ja länsireunasta (:47, 65, 68). Lähes 90% saatiin 15 cm sisälle tästä laakakivestä mitatuista löytöpisteistä. Muualla latomuksen alueella ja reunamilla luun levitä oli hajanaista. Jonkinlaiseksi erilliskeskittymäksi saattoi nimetä ainoastaan latomuksen länsilaidan hiekkakerroksen, josta saatiin kolmesta vierekkäisestä löytöpisteestä yhteensä n. 2,6 g (32 fragmenttia) palanutta luuta (:40, 50, 67). Pohjalatomuksen luoteisosan päällä olleen pystykiven alta ei palanutta luuta löytynyt lainkaan, eikä myöskään pystykiven lounaispuolella olleen kallionkolon kohdalta. Luuta ei löytynyt myöskään pohjalatomuksen tiivistä ladotun kaakkoisreunan laakakivien päältä, alta eikä välistä.

Ylempien kaivauskerrosten 1–4 vähäisestä luulöytöaineistosta (yht. 2,35 g; 68 fragmenttia) suurin osa tuli pohjalatomuksen yläpuolelta tai reunamilta. Neljännen kaivauskerroksen luulöydöistä suurin osa otettiin talteen pohjalatomuksen kaakkoispuolelta, kalliopinnan tuntumasta (:34–37, 40, 41). Näiden luulöytöjen lähetyksillä oli neljännessä kaivauskerroksessa runsaasti pikkukiviä, jotka saattoivat edustaa pohjalatomuksen alkuperäistä reunaa, jota puunjuuret olivat sittemmin hajottaneet. Vaikutti selvältä että nämä löydöt muodostivat kaivauskerroksissa 5–6 hahmottuneen pääasiallisen luulöytöalueen kaakkoisreunan. Ne mukaan lukien pääasiallisen luulöytöalueen koko oli n. 1,5 x 1 m.

Kaivauskerroksista 1–3 tulleet löydöt keskittyivät pystykiven ympäristöön, suoraan pohjalatomuksen yläpuolelle. Kaivaushavaintojen perusteella nämä pystykiven ympäristön löydöt (:5–7, 15, 25–26) vaikuttivat puunjuurten rökkiön pohjahiekan mukana ylöspäin nostamilta. Lisäksi on mahdollista, että pystykiven ympäristöä on joskus muokattu. Tässä yhteydessä on huomionarvoista, että pystykiven lounaispuolella olleen kallionkolon kohdalta ei löytynyt palanutta luuta mistään kaivauskerroksesta.

Pääasiallisen luulöytöalueen ulkopuolelta tuli joitakin hyvin pieniä, mutta kiinnostavia luulöytöjä. Suuremman rökkiön luoteisosan pystykiven luoteispuolelta löytyi 40–60 cm päästä kivistä kolme pientä luufragmenttia kolmannelta kaivauskerroksesta (:27–28) ja n. 45 cm samasta kivistä pohjoiseen yksittäinen luufragmentti viidennestä kaivauskerroksesta (:59). Nämä löydöt sijoittuivat selkeästi pohjalatomuksen pohjoispuolelle. Myös pohjalatomuksen itäpuolelta löytyi hieman palanutta luuta, läheltä lapinraunion itäreu-

nan bautakiveä. Kolmannesta kaivauserroksesta löytyi yksittäinen luufragmentti vajaan 40 cm bautakivestä lounaaseen (:22). Tämä löytö tuli, mielenkiintoista kyllä, päällekkäisten kivien välistä, ei rökkiön pohjalta. Neljännessä kaivauserroksesta löytyi 30–40 cm bautakivestä länteen läheltä kalliopintaa 16 fragmenttia palanutta luuta kolmesta eri löytöpisteestä (:38–39, 41). Fragmenttien yhteispaino oli vain 0,36 g. Näiden löytöjen vierestä otetusta maanäyttestä 5 ei löytynyt lainkaan lisää luuta.

Pohjalatomuksen pohjoispuolelta ja itäpuolelta saadut luulöydöt sijoituivat 40–60 cm päähän pääasiallisesta luulöytöalueesta, joten niiden rajaaminen sen ulkopuolelle on jossain määrin tulkinnanvaraista. Kaivauksen eteläisin ja pohjoisin luulöytö sen sijaan olivat sijainniltaan silmiinpistävästi anomalisia. Ensimmäisen kivikerroksen poistamisen yhteydessä löytyi suuremman rökkiön koillisnurkasta, kalliopinnan tuntumasta, yksittäinen luufragmentti (:8) yli 130 cm päästä lähimmästä muusta luulöytöpisteestä. Samantyyppinen yksinäinen luufragmentti ilmaantui toisesta kaivauserroksesta suuremman rökkiön kaakkoisnurkasta, kaivauksen alussa kaadetun puun kannon vierestä, kalliopinnan tuntumasta (:13). Tämä fragmentti löytyi runsaan 70 cm päästä lähimmästä muusta luulöytöpisteestä.

Luuaineiston spatiaalinen suhde palanutta luuta sisältäneen rökkiön itälaidan bautakiveen ja itse luulöytöalueelle sijoittuneeseen pystykiveen on monin tavoin mielenkiintoinen. Pohjalatomuksen suuri luukeskitymä ja koko pääasiallinen luulöytöalue sijoittuu E–W-suunnassa varsin tarkasti samaan linjaan lapinraunion itälaidan bautakiven kanssa. Pohjalatomuksen keskuskivi, jonka päältä, alta ja reunamilta suurin osa palaneesta löytyi, oli bautakiven kanssa paitsi samansuuntainen E–W-suunnassa, myös lähes samanlevyinen S–N-suunnassa. Pystykiven spatiaalinen suhde luulöytöjen levintään on monitulkintaisempi, mutta myös ilmeisen kiinnostava. Jos luulöytöpisteiden keskinäisten etäisyyksien perusteella määriteltyä 1,5 x 1 m laajuista ”pääasiallista luulöytöaluetta” tarkasteltaisiin yhtenäisenä kokonaisuutena, olisi pystykiven täsmällistä sijaintia vaikea liittää luuaineiston levintään. Pystykivi ei sijoittunut pääasiallisen luulöytöalueen keskusta eikä ääri laidalle eikä myöskään vastapäätä bautakiveä millään perusteltavissa olevalla kriteerillä. On kuitenkin syytä muistaa, että ylivoimainen enemmistö pääasiallisen luulöytöalueen luuaineksesta löytyi pohjalatomuksen keskuskiven luota. Bautakiven, pystykiven ja pohjalatomuksen keskuskiven keskinäinen spatiaalinen suhde on varsin kiinnostava. Pohjalatomuksen keskuskivi on bautakiven tukikivien aseman perusteella sijoittunut bautakiven pystyssä ollessa hyvin lähelle pystykiven pituusakselin ja bautakiven pituusakselin leikkauspistettä. Jos bautakiven pituusakseli on pystykiven pituusakselin tavoin poikennut täydellisestä S–N-suuntauksesta aavistuksen verran lännen suuntaan, on pohjalatomuksen keskuskivi sijainnut leikkauspisteessä tarkalleen. Tässä yhteydessä on huomionarvoista, että pystykiven alta ei löytynyt lainkaan luuta, vaikka pieniä määriä luuta löytyi aivan kiven vierestä sen kaikilla reunoilla. Tällä perusteella kivi on saatettu asettaa pohjalatomuksen päälle jo ennen palaneen luun sijoittamista latomukseen. Ajatuksessa, että bautakivi ja luulöytöalueen pystykivi olisivat molemmat jollain lailla merkinneet pohjalatomuksen keskuskiven luo tehdyn luudeposition sijaintipaikkaa, on tietysti se heikkous, että tällöin voisi kuvitella, että samantyyppiset kivet olisi asetettu myös luudeposition länsi- ja eteläpuolelle. Pohjalatomuksen eteläosan päältä poistettiin viidennessä kaivauserroksessa yksi suurehko pitkulainen kivi, mutta kiven asema suhteessa ympäröiviin kiviin ei tarjonnut mitään viitteitä siitä, että kivi olisi joskus ollut rökkiössä pystyasennossa.

Luulöydöille toteutti luuanalyysin palaneeseen ihmisluuhun erikoistunut arkeo-osteologi Heidi Vuorenmaa. Analyysin tarkoitus oli selvittää laji, minimiyksilömäärä (MNI), palamisaste ja oliko luut poltettu tuoreena vai kuivana. Lisäksi analyysissä selvitettiin, mistä anatomisesta osasta luut tulivat, ja luiden tyyppi silloin kuin se oli mahdollista. Mahdollisuuksien mukaan koetettiin selvittää myös yksilöiden kuolinikä.

Ainoa luuaineistosta varmuudella tunnistettu laji oli ihminen. Vuorenmaa määritti luuaineiston joukosta kaikkiaan 48 varmaa ja 8 todennäköistä ihmisloufragmenttia. Ihmislouaineiston MNI oli yksi eikä yhtään fragmenttia voitu määrittää mihinkään tiettyyn ikäryhmään. Varmaksi tai todennäköiseksi ihmisluuksi määritettyjä fragmentteja kertyi kaikista muista osista koko luulöytöaluetta paitsi pohjalatomuksen luoteisnurkasta ja pohjoispuolelta. Tunnistetut ihmisloufragmentit olivat peräisin lähinnä pitkistä luista (joukossa 3 värttinäluufragmenttia samasta luusta) ja kallosta, lisäksi määritettyjen ihmislouiden joukossa oli yksi selkänikama. Muut luufragmentit määrittyivät yhtä lukuun ottamatta luokkaan nikäsäs (*mammalia*), joka Vuorenmaan arvion mukaan koostui todennäköisesti suurimmaksi osaksi lajilleen tunnistamattomasta ihmisluusta. Luuaineiston joukossa oli Vuorenmaan mukaan kuitenkin myös luuta, joka ei vaikuttanut ihmisestä peräisin olevalta. Pohjalatomuksen luoteispuolelta, pääasiallisen luulöytöalueen ulkopuolelta, löytyi Vuorenmaan sesamuluuksi määrittämä fragmentti, joka on hänen arvionsa mukaan peräisin keskikokoisesta nisäkkäältä, mutta ei kuitenkaan ihmisestä, koirasta eikä hylkeestä (:27). Hänen mukaansa kyseessä saataisi olla majava. Kyseistä pientä luufragmenttia näytettiin myös eläinluuhun erikoistuneelle arkeo-osteologi Kristiina Mannermaalle, joka ei hänkään kuitenkin voinut määrittää sitä lajilleen. Mahdollisen majavanluufragmentin ohella Vuorenmaa osoitti luuaineistosta myös 13 isolle eläimelle kuuvaa luufragmenttia, jotka eivät vaikuttaneet ihmisluulta. Nämä fragmentit sijoittuivat pohjalatomuksen keskustan suureen luukeskitymään, jossa oli runsaasti myös tunnistettavia ihmisloufragmentteja (:24, 65). Yksi niistä määritettiin kylkiloufragmentiksi (:24), loput pitkistä luista peräisin oleviksi.

Lähes kaikki luufragmentit olivat lapinraunioiden luuaineistoille tyypillisesti erittäin hyvin poltettuja, 700–800 asteessa palaneita. Pinnaltaankin täydellisesti mineralisoituneita, palamislukkaa 6B kuuluvia oli Vuorenmaan määrittämisen mukaan luufragmenteista n. 7%, siinä missä lähes 93% määrittyi pinnaltaan vielä liitumaiseksi jääneinä palamislukkaan 6A, joka edustaa hieman alhaisempaa, mutta kuitenkin hyvin korkeaa palamisastetta. Lapinrauniokohteelle poikkeuksellisesti luuaineistossa oli kuitenkin mukana myös huonosti palanutta luuta, joskin vain kahdeksan pienen fragmentin verran. Nämä väriltään mustiksi jääneet fragmentit olivat herättäneet huomiota jo itse kaivauksen aikana ja saaneet kaivausryhmän jäsenet ottamaan mahdollisina hiiltyneinä luina varmuuden vuoksi talteen myös joitakin hiiltyneitä puunpalasia, jotka poistettiin löytöaineistosta luuanalyysin jälkeen. Huonosti palaneet luufragmentit löytyivät kahdesta luulöytöpisteestä luulöytöalueen luoteisosasta. Toinen näistä koostui neljästä Vuorenmaan palamislukkaan 5 määrittämästä fragmentista, jotka löytyivät viidennestä kaivauskerroksesta, heti pystykiven länsipuolelta, pohjalatomuksen päältä (:57). Toinen huonosti palaneen luun löytö koostui kolmesta fragmentista, jotka löytyivät neljännessä kaivauskerroksesta, pohjalatomuksen luoteispuolelta, läheltä kalliopintaa (:28). Vuorenmaa määritti nämä fragmentit palamislukkaan 4.

Lajinmäärittämisen ja palamisasteanalyysin tulokset asettavat yhdessä tarkasteltuina pystykiven länsi- ja luoteispuolelta löytyneet vähäiset määrät palanutta luuta varsin mielenkiintoiseen valoon. Keskikokoiselle nisäkkäälle kuuluvaksi määritetty fragmentti (:27) ja kolme palamislukkaan 4 määritettyä fragmenttia (:28) löytyivät vierekkäisistä luulöytöpisteistä pohjalatomuksen luoteispuolelta, 40–60 cm pystykivistä WNW. Palamislukkaan 5 määritetyt neljä fragmenttia puolestaan löytyivät heti pystykiven länsipuolelle sijoittuvasta löytöpisteestä (:57), joka mitattiin vajaat 45 cm palamislukkaan 4 määritetyistä fragmenteista SE. Huonosti palaneita fragmentteja tuottaneiden luulöytöpisteiden väliin jääneeltä vyöhykkeeltä ei tullut lainkaan muita luulöytöjä, mutta siitä löytyi sen sijaan yksittäinen pii-iskos, pienessä kalliionkolossa olleen maan seasta. Huomionarvoiseksi pii-iskoksen ja poikkeuksellisten luufragmenttien spatiaalisen suhteen tekee se, että pystykiven länsi- ja luoteispuolelta löytyi kaivauskerroksista 5–6 myös kolme kvartsi-iskosta kolmesta eri löytöpisteestä, vaikka isketyltä vaikuttavaa kvartsia ei luulöytöalueella muuten esiintynyt. Kaiken kaikkiaan vaikuttaa siltä pystykiven länsi- ja luoteispuolisista luulöydöistä ainakin osa liittyy eri kontekstiin kuin

suuresta luukeskittymästä löytynyt luumateriaali. Osteologisen analyysin perusteella on jopa mahdollista, että pystykiven länsi-, luoteis- ja pohjoispuolelle sijoittuva niukka ja hajanainen luulöytöalue ei sisällä lainkaan ihmisluuta.

Vuorenmaan putkiluufragmenteista tekemä fresh/dry-analyysi ei paljastanut luuaineistosta luumateriaalia, joka ei olisi vaikuttanut tuoreeltaan poltetulta. Tällä perusteella ainakin röykkiöstä löytynyt ihmisluu on todennäköisesti peräisin lihoineen tai pian mahdollisen lihojenpoiston jälkeen poltetusta vainajasta/vainajista. Selkeästi ei-ihmisluulta vaikuttavien fragmenttien vähäisen määrän perusteella on vaikea sanoa päteekö sama myös lapinraunioon päätyneeseen eläinluuhun.

5.5 Maanäytteet

Lapinrauniosta otettiin kaikkiaan 23 maanäytettä, joiden yhteenlaskettu volyyymi oli 22,9 litraa. Kaikki maanäytteet otettiin suuremman röykkiön ydinosasta, kohdista joissa havaittiin tai arveltiin olevan pieniä palaneen luun fragmentteja ja/tai hiiltynyttä orgaanista ainesta. Kullekin maanäytteelle mitattiin takymetrillä piste, jonka ympäriltä kerättiin maata 10 cm säteellä. Koska maanäytteinä talteen otettu maa-aines sijaitsi tyypillisesti melko tiiviisti ladottujen kivien välissä, jäi enemmistö maanäytteistä volyyमितään alle litran, pienimpien koon ollessa 0,4 litraa ja suurimman 2,0 litraa. Näytteet 1–4 otettiin kolmannelta kaivauskerroksesta, näytteet 5–7 neljännestä, näytteet 8–14 kaivauskerroksesta viidennestä ja näytteet 15–23 kuudennesta. Kaikki maanäytteet sisälsivät orgaanisen aineksen ohella hienorakeista mineraalimaata ja kivistä rapautuneelta vaikuttavaa soraa.

Suurin osa maanäytteistä sisälsi vaihtelevia määriä palanutta luuta (numerot 1–2, 6–19, 21 ja 23), näytteet 13, 17 ja 18 selvästi eniten (13–17 g kukin). Näytteestä 16 otettiin palaneen luun ohella talteen myös mahdollinen kvartsi-iskos. Lisäksi luuton maanäyte 20 sisälsi pii-iskoksen ja niin ikään luuton maanäyte 5 kivilaji-iskoksen. Vain kolme maanäytettä oli kokonaan vailla löytöjä. Luulöytöjen tavoin maanäytteet keskittyivät vahvasti röykkiön pohjalla olleen latomuksen yhteyteen. Näytteet 14–19 ja 21–23 otettiin latomuksen sisältä ja näytteet 1–2 sekä 10–13 suoraan sen yläpuolelta. Lisäksi neljännestä kaivauskerroksesta otetut näytteet 6, 8 ja 9 ovat peräisin kohdista, jotka saattavat hyvinkin edustaa latomuksen reuna-alueita, vaikka purettiin jo ennen ko. rakenteen paljastumista.

Maanäyte 20 on poikkeuksellinen paitsi sisältämänsä pii-iskoksen kautta, myös siksi että se otettiin pienestä maan täyttämästä kalliopalkeamasta röykkiön pohjalatomuksen vierestä. Myös kivilaji-iskoksen sisältänyt maanäyte 5 otettiin selkeästi latomuksen ulkopuolelta, samoin kuin löydöttömät maanäytteet 3–4.

Maanäytteet kellutettiin 0,25 m seulaverkolla, minkä jälkeen niille toteutti makrofossiilianalyysin asiaan erikoistunut arkeologi Noora Savunen. Kellutetun aineksen määrä oli yhteensä 12,04 litraa, yhden näytteen volyymin vaihdellessa 0,2–1,15 litran välillä. Savusen analyysin perusteella kellutettu aines koostui kaikissa näytteissä suurimmaksi osaksi hiiltymättömästä resistentistä orgaanisesta aineksestä. Näytteet sisälsivät hyvin vähän puuhiiltä, paitsi näyte 12, josta sitä löytyi kohtalaisesti. Kyseinen näyte otettiin luulöytöalueen pystykiven itäreunasta kiven poiston jälkeen. Hiiltyneitä kasvimakrofossiileja löytyi hyvin niukasti, yhteensä vain 11. Pohjalatomuksen luoteispään pohjoispuolelta kolmannelta kaivauskerroksesta otetusta maanäytteestä 3 löytyi yksi hiiltynyt sianpuolukan (*Arctostaphylos uva-ursi*) siemen. Kyseisessä näytteessä ei ollut lainkaan palanutta luuta. Pohjalatomuksen itäpuolella olleesta vähäisestä luukeskittymästä ja sen reunamilta otetuista näytteistä 5 ja 7 löytyi joitakin hiiltyneitä männyn ja kuusen käpysuomujen osia ja yksi mahdollinen kuusen kukinnon osa. Pohjalatomuksen suuren luulöytökeskittymän itäreunasta otetusta näytteestä 16 löytyi paitsi 2,03 g palanutta luuta myös yksi hiiltynyt männyn käpysuomun osa. Luulöytöalueen pystykiven pohjoispuolelta kuudennesta kaivauskerroksesta otetusta maanäytteestä löytyi kaksi hiiltynyttä kuusen

käpysuomun osaa. Kaikki maanäytteistä löytyneet hiiltyneet kasvijäänteet edustavat toisin sanoen yleisiä kasveja, joita kasvoi kaivaushetkelläkin luonnostaan kohteen ympäristössä. Savunen toteaaakin, että maanäytteiden runsaan resentin aineksen perusteella niistä löytyneet vähät hiiltyneet kasvijäänteet ovat voineet päätyä röykkiöön vasta paljon varhaismetallikauden jälkeen. Erikoista kyllä, maanäytteistä ei makro-fossiilianalysissä löytynyt lainkaan hiiltymättömiä kasvimakrofossiileja, niiden kaiken kaikkiaan runsaasta orgaanisesta aineksestä huolimatta.

MN	TID	P	I	Z	Volyyymi (l)	krs	Palanutta luuta (g)	Iskettyä kiveä
1	L24	6818813,766	528 845,64	86,049	0,4	3	0,21	
2	L27	6818813,811	528 845,96	85,947	0,6	3	0,1	
3	L30	6818814,898	528 845,50	85,846	1	3		
4	L31	6818814,748	528 845,26	85,844	1,9	3		
5	L40	6818813,911	528 846,71	86,015	1,4	4		1 kivilaji-iskos
6	L36	6818813,58	528 845,24	85,966	0,7	4	0,02	
7	L48	6818813,739	528 846,58	86,016	1,5	4	0,25	
8	L49	6818813,546	528 845,51	85,959	0,9	5	0,41	
9	L52	6818813,836	528 845,12	85,946	1,4	5	2	
10	L53	6818814,096	528 845,21	85,918	0,6	5	1,1	
11	L54	6818813,711	528 846,11	85,985	1	5	1,12	
12	L55	6818814,117	528 845,91	85,929	0,6	5	0,04	
13	L59	6818813,703	528 845,90	85,995	2	5	16,8	
14	L63	6818814,134	528 845,59	85,914	1	5	0,18	1 kvartsi-iskos
15	L66	6818813,427	528 845,94	85,969	0,6	6	0,48	
16	L67	6818813,631	528 846,16	85,977	0,6	6	2,03	
17	L69	6818813,726	528 845,87	85,954	1,8	6	13,11	
18	L70	6818813,811	528 845,77	85,94	1,4	6	16,77	
19	L71	6818814,388	528 845,74	85,894	1,2	6	0,01	
20	L72	6818814,373	528 845,46	85,88	0,5	6		1 pii-iskos
21	L73	6818814,114	528 845,47	85,897	0,8	6	0,1	
22	L74	6818814,071	528 845,23	85,922	0,4	6		
23	L76	6818813,766	528 845,23	85,945	0,6	6	0,51	

Taulukko 6. Maanäytteet kohteesta.

5.6 Ajoitusnäytteet

Luuaineiston joukosta valittiin kaksi ajoitusnäytettä Helsingin yliopiston alaisen Luonnontieteellisen keskusmuseon ajoituslaboratoriossa AMS-ajoitettaviksi. Koska AMS-ajoitusnäytteen suositeltava minimikoko on palaneen luun kohdalla 1 g, oli ajoitukseen kelpaavien näytteiden määrä luuaineiston fragmentoituneisuuden vuoksi hyvin rajallinen, jos haluttiin että kukin näyte edusti varmuudella vain yhtä yksilöä. Pohjalatomuksen keskuskiven länsireunan suuresta luukeskittymästä löytyneet kolme yhteen sopivaa ihmisen värttinäluufragmenttia (:68) olivat yhteispainonsa (1,33 g) vuoksi ilmeinen valinta. Luuaineistossa ei ollut muita selkeästi yhdestä ja samasta luusta peräisin olevia fragmenttiryhmä, joten toisen näytteen täytyi koostua yhdestä riittävän suuresti fragmentista. Koska selkeästi eläinluulta vaikuttavat fragmentit olivat kaikki selkeästi liian pieniä, valittiin myös toinen näyte varmoiksi ihmisluiksi määritettyjen fragmenttien joukosta.

Luuaineistosta löytyi vain yksi varmaksi ihmisluuksi määritetty fragmentti, jonka paino oli edes lähestulkoon suositeltu 1 g. Kyseinen 0,93 g painoinen *ossa longa* -fragmentti oli peräisin pohjalatomuksen keskuskiven päältä, kaivauskerroksesta 5 (:57). Molemmat ajoitusnäytteet edustivat siis pohjalatomuksen keskuskiven tienoon suurta luukeskittymää.

Näytteiden ajoitustulokset ovatkin niin lähellä toisiaan, että ajoitettujen luiden voi varsin suurella todennäköisyydellä sanoa olevan peräisin samasta roviosta, todennäköisesti myös samasta vainajasta (Taulukko 7). Tutkimuskysymysten näkökulmasta tulokset ovat varsin mielenkiintoisia. Ajoitukset sijoittuvat kalibroituina suunnilleen aikahaarukkaan 1130–970 eaa., eli joitakin satoja vuosia myöhemmiksi kuin Hietaniemen muinaisen lapinrauniosaaren vastakkaisella laidalla sijainneesta Hietaniemen lapinrauniosta saadut ajoitukset. Ehkä mielenkiintoisin seikka ajoituksissa on se, että Timo Jussilan (1999) laatimien Muinais-Saimaan rannansiirtymiskäyrien perusteella kallionnyppylä, jolle Piikinperse C on rakennettu, kuroutui lapinrauniosaaren edustalla olleesta kallioluodosta osaksi lapinrauniosaarta samoihin aikoihin, 1100–850 eaa. tienoilla. Ennen tätä kuroutumista kallionnyppylä, jolle Piikinperse B on rakennettu, sijaitsi kapean kallioniemen päässä hyvin samankaltaisessa topografisessa asemassa kuin Piikinperse C:n kallionnyppylä kuroutumisen jälkeen. On siis hyvin mahdollista, että saaren topografiset muutokset varhaismetallikauden kuluessa ovat suoraan vaikuttaneet Piikinperse C:n rakentamiseen.

Lab. koodi	Näyte	Materiaali	Ajoitus	Kalibroitu ajoitus
Hela-3937	Näyte 1, KM 40946:47	Palanut ihmisluu, 0,93 g	2867±28 BP	1125 (89.4%) 970 BCE 965 (6.0%) 930 BCE
Hela-3938	Näyte 2, KM 40946:68	Palanut ihmisluu, 1,33 g	2880±26 BP	1190 (0.9%) 1180 BCE 1155 (0.8%) 1145 BCE 1130 (92.8%) 975 BCE 955 (0.9%) 940 BCE

Taulukko 7. AMS-ajoitukset. Kalibroinnit toteutettu Oxcal 4.2 –ohjelmalla, IntCal13-kalibrintikäyrällä (Bronk Ramsey 2009; Reimer et al. 2013).

6 Yhteenveto ja päätelmiä

Kaivauskohde Piikinperse C on yksi neljästä Mikkelin (Ristiinan) Louhiveden ja Hietalahden välisessä Hietaniemessä sijaitsevasta lapinrauniokohteesta. Muut kohteet ovat syksyllä 2015 tutkittu Hietaniemi ja toistaiseksi tutkimattomat Piikinperse A–B. Varhaismetallikaudella kohteet ovat sijainneet jylhän kallioisessa järvisaarella, jonka on lännessä erottanut mantereesta ja samaan aikaan käytössä olleesta Hietaniemenkankaan asuinpaikasta n. 300 m leveä salmi. Saaren itäpuolella on ollut pienempi, mutta vielä korkeampi kalliosaari vain n. 100 m päässä, suoraan vastapäätä Piikinperse C:tä. Tästä saaresta ei ole löydetty muinaisjäännöksiä.

Kaivaustutkimus vahvisti Piikinperse C:n lapinraunioksi, eli varhaismetallikautiseksi hauta/rituaaliröykkiöksi. Tarkalleen ottaen kyseessä on kaksoisröykkiö, jossa toinen aivan vierekkäin rakennetuista röykkiöistä on selvästi toista suurempi. Lapinrauniokokonaisuus sijaitsee n. 5 m korkean kallionnyppylän laella, n. 86 m mpy. Yhdessä röykkiöt muodostivat kaivaushetkellä n. 7 m pitkän ja 2,5–5,2 m leveän SW–NE-suuntaisen kokonaisuuden, jonka muoto noudatteli ympäröivän kalliohuipun muotoa. Kaivaus tuotti löytöinä n. 58 g (1148 fragmenttia) palanutta luuta, 53 kvartsi-iskosta, 1 kvartsiytimen, 2 pii-iskosta ja 1 kivilaji-iskoksen. Heidi Vuoremaan osteologisen analyysin perusteella luuaineksesta on ihmisluuta luultavasti suurin osa, mutta joukossa on myös lajilleen tunnistamatonta eläinluuta. Minimiyksilömäärä on ihmisluun osalta 1, minkä lisäksi luuaineistossa on edustettuna myös jokin keskikokoinen nisäkäs, joka ei ole hylje, koira eikä

ihminen ja ilmeisesti myös jokin suuri nisäkäs, joka ei ole ihminen. Palaneesta ihmisluusta saatiin kaksi hyvin lähekkäistä AMS-ajoitusta (Hela-3937:2867±28 BP ja Hela-3938: 2880±26 BP), jotka sijoittuvat kalibroituina suunnilleen aikavälille 1130–970 eaa. (Bronk Ramsey 2009; Reimer et al. 2013). Kaikki palanut luu löytyi suuremmasta rökkiöstä, kuten myös pii-iskokset ja kivilaji-iskos. Kvartsi-iskoksia sen sijaan löytyi suuremman rökkiön ohella myös pienemmästä rökkiöstä ja rökkiöiden väliseltä rajavyöhykkeeltä.

Rökkiöistä suurempi muodosti lapinrauniokokonaisuuden itä- ja keskiosan. Se muistutti kaivaushetkellä muodoltaan S–N-suuntaista nuolenkärkeä, pituuden ollessa enimmillään n. 5,2 m, leveyden enimmäkseen välillä 2,5–4 m ja korkeuden n. 0,5 m. Rökkiöstä oli rauennut runsaasti kiviä kaakkoon alas kalliorinnettä sekä suureen kallionkoloon sen pohjoispuolella, joten sen alkuperäistä muotoa on hankala päätellä. Rökkiöistä pienempi ja läntisempi oli muodoltaan kaivaushetkellä karkeasti neliskulmainen. Se oli pituusakseliltaan SW–NE-suuntainen, eli sijoittui ikään kuin viistosti suuremman rökkiön kylkeen. Sen pituus oli n. 3,6 m, leveys 1,9–2,5 m ja korkeus 0,3–0,4 m. Rökkiöiden välillä oli niiden leikkauskohdassa 20–30 cm leveä matalan kiveyksen vyöhyke.

Suuremmassa rökkiössä oli kiviä enimmäkseen 3–5 kerroksessa, pienemmässä vain 2–3:ssa. Varsinkin suurempi rökkiö oli ydinosisaan hyvin tiiviisti ladottu. Kummastakaan rökkiöstä ei hahmottunut minkäänlaista reunakehää tai arkkurakennetta. Suuremmassa rökkiössä oli kuitenkin kaksi selkeää pystykiveä sekä pienialainen pohjalatomus, jonka alueelta ja ympäriltä tuli lähes kaikki kaivauksen luulöytöaineisto. Pystyivistä suurempi sijoittui rökkiön itälaidalle, hieman sen nykyistä E–W-suuntaista keskilinjaa pohjoisemmaksi. Se oli kaivaushetkellä idän suuntaan kaatuneena, n. 20° kulmassa. Tukikivien sijainnin perusteella sen alkuperäisen asennon saattoi määrittää melko tarkasti. Pystyssä ollessaan kivi on kohonnut n. 70 x 40 x 30 cm kokoisena bautakivenä selvästi rökkiön muun kivipeitteen yläpuolelle. Pystyivistä pienempi sijoittui 110 cm itäreunan bautakivestä WNW, rökkiön matemaattisen keskustan luoteispuolelle. Se oli n. 45 x 40 x 23 cm kokoinen ja kaivaushetkellä edelleen ympäröivien kivien tukevasti pystyyn kiilaama. Suuremmasta pystykivestä poiketen se ei noussut selkeästi rökkiön muuta kivipeitettä ylemmäs. Molemmat pystykivet olivat melko tarkasti E–W-suuntaisia (isompi pituusakseliltaan, pienempi leveysakseliltaan), mutta eivät sijoittuneet vastapäätä toisiaan millään perusteltavissa olevalla kriteerillä.

Pitkulainen pohjalatomus paljastui suuremman rökkiön keski- ja luoteisosasta. Se koostui ilmeisen tarkoituksellisesti paikalleen asetetuista litteistä ja/tai pienistä kivistä, joiden alla, väleissä ja ympärillä oli hienoa hiekkaa. Se oli kaivaushetkellä n. 140 cm pitkä, 40–50 cm leveä ja vain 5–10 cm korkea. Se sijoittui SE–NW-suuntaisena suunnilleen kaksoisrökkiön (nykyisen) pituusakselin kohdalle. Rökkiön pienempi pystykivi oli tuettu latomuksen luoteisosan päälle. Kahta yksittäistä luufragmenttia lukuun ottamatta kaikki rökkiön palanut luu löytyi pohjalatomuksen sisältä, päältä ja lähiympäristöstä, alle 2 x 1,5 m laajuiselta alueelta. Luuaineisto keskittyi erittäin voimakkaasti jonkinlaiselta latomuksen keskuskiveltä vaikuttaneen 25 x 23 x 4 cm kokoisen laakakiven luo. Painossa mitattuna yli 80% koko kaivauksen luuaineistosta saatiin kolmesta löytöpisteestä tämän kiven alta, päältä ja länsireunasta. Muut luulöydöt sijoittuivat hajanaisesti tämän suuren luukeskittymän ympärille ja yläpuolelle. Puunjuuret (ja epäilemättä myös routa ja vesi) olivat siirrelleet luuainesta latomuksen tuntumassa sekä horisontaali- että vertikaalisuunnassa, joten alun perin palanut luu on todennäköisesti keskittynyt vielä nykyistäkin voimakkaammin latomuksen keskuskiven luo. Rökkiön pysty kivien spatiaalinen suhde ”luudepositiokiveen” on varsin mielenkiintoinen. Rökkiön itälaidan suuri pystykivi on ollut E–W-suunnassa hyvin tarkasti samassa linjassa luudepositiokiven kanssa. Lisäksi pysty kivien pituusakselien leikkauspisteen on täytynyt sijoittua varsin lähelle luudepositiokiven keskustaa, joskaan ei välttämättä aivan sen kohdalle. Viimeksi mainitulle seikalle antaa lisämerkitystä se, että matalamman pysty kivien alta ei löytynyt yhtäkään luufragmenttia, vaikka sen eteläreuna sijoittui vain n. 20 cm päähän

luudepositiokivestä. Toisin sanoen vaikuttaa siltä, että rökkiön pystykivien ja luudepositiokiven sijainnilla on ollut keskinäinen yhteys.

Löydöt ja kaivaushavainnot antavat kuitenkin myös viitteitä siitä, että kaikki lapinraunion yhteydessä varhaismetallikaudella harjoitettu toiminta ei sijoittunut luudepositiokiven luo. Kiveniskentään liittyvät löydöt tulivat enimmäkseen luulöytöalueen ulkopuolelta, lähinnä molempien rökkiöiden etelä- ja pohjoislaidoilta. Toisin sanoen iskentä lienee tapahtunut ainakin enimmäkseen lapinraunion reunamilla. Rökkiön matalamman pystykiven länsi- ja luoteispuolelle hahmottui kuitenkin niukkalöytöinen, mutta kiinnostavasti kokonaiskuvasta poikkeava löytöalue sekä isketyn kiviaineksen että palaneen luun suhteen. Pystykiven länsi- ja luoteispuolelta löytyi 25 cm säteeltä kivistä kolme kvartsi-iskosta ja yksi pii-iskos, vaikka iskettyä kiveä ei muuten tavattu luulöytöalueelta juuri lainkaan. Pii-iskos ja yks kvartsi-iskoksista sijoittuivat hienolla hiekalla täyttyneisiin kallionkoloihin, joista ei löytynyt lainkaan palanutta luuta. Pieniä ja hajanaisia luulöytöjä tuli kuitenkin muualta matalamman pystykiven länsi- ja luoteispuolelta. Jotkut näistä hajanaisista löydöistä poikkesivat selvästi luuaineiston kokonaiskuvasta. Kahdesta löytöpaikasta tuli pieniä määriä huonosti palanutta, mustaksi jäänyttä luuta (palamisaste 4–5), jollaista ei löytynyt mistään muualta rökkiöstä. Hyvin läheltä toista näistä löytöpaikoista löytyi keskikokoiselle nisäkkäälle kuuluvaksi määritetty luufragmentti, joka oli myös vailla ilmeisiä vastineita muussa luulöytöaineistossa. Toisin sanoen vaikuttaa selvältä, että ainakin osa rökkiön matalamman pystykiven länsi- ja luoteispuolelta löytyneestä vähäisestä määrästä palanutta luuta liittyy eri kontekstiin kuin luudepositiokiven luukeskittymä. On mahdollista että tämä luuaines ei sisällä lainkaan ihmisluuta. Tietysti on myös pidettävä mielessä, että muuallakaan luulöytöalueella ei kaikki luuaines ole välttämättä peräsin samasta luudepositiosta. Vuoremaan arvion mukaan luudepositiokiven luota löytyneen luuaineksen joukossa oli joitakin ei-ihmisluulta vaikuttavia suuren nisäkkään luuframenteja. Huomionarvoista on, että kaikki rökkiöön päätyneet palanut luu on poltettu jossakin muualla. Lapinrauniossa ei ollut mitään tulenpidon merkkejä sen enempää pystykiven tuntumassa kuin muuallakaan.

Kaivaushavaintojen perusteella vaikuttaa selvältä, että lapinrauniokokonaisuuden kahdella eri rökkiöllä on ollut toisistaan poikkeava rooli. Luulöydöttömän rökkiön pienen koon perusteella ei tunnu uskottavalta, että se olisi kasattu ruumishautausta varten, joten siihen ei liene alun perinkään sijoitettu kenenkään vainajan jäänteitä. Ajatusta tukee se, että toinen selkeä kaksoisrökkiö kaivauksin tutkittujen lapinraunioiden joukossa, litin Hiidelmi, tuotti myös luulöytöjä ainoastaan toisen rökkiön alueelta (Miettinen 1995). Piikinperse C:n luudepositiokiven ja sen lähetyville asetetun pystykiven sijoittuminen suuremman rökkiön luoteisosaan lapinrauniokokonaisuuden (nykyisen) keskustan ja pituusakselin tienoille on tätä ajatellen hyvin mielenkiintoinen seikka. Ehkä lapinrauniosta on tehty kaksoisrökkiö jo heti alusta lähtien. On valitettavasti vaikea sanoa mikä sitten on ollut pienemmän rökkiön tarkoitus. Jos sen luona on harjoitettu uhraustoimintaa, ei asiasta ole säilynyt arkeologisia jälkiä. Kvartsi-iskoksia ei sellaisiksi voi laskea, koska niitä löytyi myös suuremman rökkiön alueelta.

Piikinperse C:n kaivauksella pyrittiin erityisesti tutkimaan Hietaniemen lapinraunioryhmän sisäistä kehitystä ja mahdollisia syitä siihen miksi samoihin järvisaariin rakennettiin toisinaan useita toisistaan erillisiä lapinraunioita. Piikinperse C oli valittu kohteeksi siksi, että se muodostaa sijaintinsa ja muotonsa kautta eräänlaisen vastakohdan syksyllä 2015 tutkitulle lapinrauniokohteelle ”Hietaniemi”. Kyseiset lapinrauniot ovat sijainneet lapinrauniosaaren vastakkaisissa päissä, Hietaniemi vastapäätä Hietaniemenkankaan asuinpaikkaa, Piikinperse C siitä kaikkein kauimmaksi sijoittuneella rantakalliolla. Hietaniemi on muodoltaan lapinraunioille tyypillisesti pyöreä, siinä missä Piikinperse C:n kaltaiset pitkulaiset kaksoisrökkiöt ovat lapinraunioiden keskuudessa varsin harvinaisia.

Piikinperse C:n kaivaustulokset kertovatkin Hietaniemen kaivaustulosten rinnalla Hietaniemen lapinraunioryhmästä varsin kiintoisia asioita. Hietaniemen palaneesta ihmisluusta saadut kaksi AMS-ajoitusta menevät kalibroituina aikavälille 1500–1225 eaa, eli joitakin satoja vuosia Piikinperse C:n ajoituksia varhaisemmiksi. Tämän perusteella kallionnyppylä, jolle Piikinperse C rakennettiin, oli lapinrauniosaaren läntisimmän lapinraunioion rakentamisen aikaan vielä luoto saaren edustalla. Asia on mielenkiintoinen kahdesta syystä. Ensinnäkin, Piikinperse C:n AMS-ajoituksen osuvat juuri niihin aikoihin, jolloin entinen kallioluoto oli muuttunut tai muuttumassa lapinrauniosaaren itäisimmäksi rantakallioksi. Toiseksi, kallionnyppylä jolle Piikinperse B on rakennettu, muodosti saaren itäisimmän rantakallion vielä lapinraunioion rakentamisen aikaan. Piikinperse C:n AMS-ajoitusten osoittaman ajankohdan tienoilla kyseinen kalliohuippu kuitenkin menetti asemansa kallioniemen uloimpana kärkenä, entisen kallioluodon kuroutuessa osaksi samaa niemeä. Asialle antaa lisämerkitystä se, että Piikinperse B:n ja C:n sijainti vierekkäisillä kallionnyppylöille samassa varhaismetallikautisessa kallioniemessä eroaa selkeästi Hietaniemen entisen lapinrauniosaaren muiden lapinraunioion spatiaalisesta suhteesta sekä toisiinsa että näihin itäisimpiin lapinraunioioihin. Piikinperse A on sijainnut saaren pohjoisrannalla ja Hietaniemi lounaisrannalla, saaren korkeimpien kalliohuippujen peittäessä näköyhteyden kummaltakin rökkiöltä saaren kaikkiin muihin lapinraunioioihin.

Piikinperse A:n ja Hietaniemen sijainti eri suuntiin antavilla kalliohuipuilla on tietenkin hyvin luonteva, jos ajatellaan että samaan saareen rakennettujen lapinraunioion oli tarkoitus olla eri puolille järveä näkyviä rituaalipaikkoja (joskaan itse rökkiöt eivät mataluudestaan johtuen ole voineet näkyä kovinkaan kauas). Tällöin kuitenkin herää kysymys miksi saaren kapeaan itäiseen kallioniemeen sitten kannatti rakentaa kaksi eri lapinraunioita, joiden näkyvyys järvelle oli suurin piirtein sama. Asian yhteys kallioluodon kuroutumiseen kallioniemen uudeksi kärjeksi tuntuu Piikinperse C:n ajoitusten valossa hyvin luontevalta, vaikka Piikinperse B:n rakentamisajankohdasta ei tällä hetkellä valitettavasti olekaan mitään suoraa tietoa. Merkittäväksi ajatuksen tekee se, että tällä kuroutumisella ei ole ollut mitään suoraan vaikutusta sen enempää Piikinperse B:n kuin C:nkään järvinäköalaan tai näkyvyyteen järveltä. Molemmilta kallionnyppylöiltä on ollut koko varhaismetallikauden ajan erinomainen järvinäköala etelän ja pohjoisen suuntaan, kun sen sijaan idässä viereinen kalliosaari on muodostanut valtaisen näköesteen riippumatta siitä onko Piikinperse C:n länsipuolella ollut vettä vai ei. Toisin sanoen vaikuttaa siltä, että Piikinperse C:n sijainti kallioniemen uuden kärjen muodostaneella rantakalliolla on ollut itsessään jollain lailla merkityksellinen. Tämä puolestaan viittaa siihen, että Hietaniemen lapinraunioion sijaintipaikat ovat yleisemminkin olleet merkityksellisiä jo ennen kuin niihin on sijoitettu palanutta ihmis- ja eläinluuta. Jonkin määrätyn henkilön kuolema ei siis välttämättä ole ollut itsessään tai yksinään Piikinperse C:n tai muidenkaan Hietaniemen lapinraunioion rakentamisyy.

Piikinperse C:n ajoitus aikavälille 1130–970 eaa. on Ristiinan tähänastisten lapinraunioion tutkimusten kannalta myös sikäli merkityksellinen, että Hietaniemestä ja toiseen Louhiveden järvisaareen sijoittuneesta Kitulansuon lapinraunioion ryhmästä saatujen AMS-ajoitusten perusteella olisivat kaikki Hietaniemen ja Kitulansuon lapinraunioion olisivat voineet syntyä lyhyen ajan sisällä n. 1400–1300 eaa. (ks. Saipio 2015). Nyt siis tiedämme että Hietaniemen lapinraunioion ryhmän kasvu täyteen laajuuteensa on tapahtunut aikaisintaan pari sataa vuotta myöhemmin. Piikinperse C:n ja lapinraunioion Hietaniemen rakenteellisten erojen merkitystä on hankala arvioida, koska kaksoisrökkiöt ovat kaiken kaikkiaan hyvin harvinaisia lapinraunioion joukossa. Kohteiden välillä on ilmeisten rakenteellisten erojen ohella kuitenkin myös eräs kiinnostava rakenteellinen yhtäläisyys, joka puuttuu Kitulansuon tutkituista lapinraunioioista ja myös useimmista muista kaivauksin tutkituista lapinraunioioista. Lapinraunioioion kohteessa Hietaniemi on Piikinperse C:n tavoin lähimmäs järvenrantaa sijoittuneessa reunassa kaatunut bautakivi, joka on pystyssä ollessaan noussut selvästi muun kivipeitteen yläpuolelle. Useimmissa kaivauksin tutkituissa lapinraunioioissa ei ole havaittu selvää bautakiveä, ei myöskään Kitulansuon tutkituissa kohteissa. Piikinperse C:n ja Hietaniemen bautakivien sijainti on samankaltainen

paitsi suhteessa varhaismetallikautiseen rantaan myös suhteessa kohteiden luulöytöihin, jotka molemmissa tapauksissa keskittyivät pienelle alueelle. Lapinraunio Hietaniemen bautakivi sijoittui rökkiön länsireunalle ja on pystyssä ollessaan ollut järven suunnasta katsottuna luultavasti ESE–WNW-suuntainen. Piikinperse C:n bautakivi puolestaan sijoittui lapinrauniokokonaisuuden itäreunalle, järven suunnasta katsottuna E–W-suuntaisena. Lapinraunio Hietaniemessä suurin luukeskittymä paljastui 1,8–2,0 m bautakivestä suoraan länteen, Piikinperse C:ssä 1,2–1,0 m bautakivestä suoraan itään. Toisin sanoen kumpikin bautakivi on sijoittunut suurin piirtein samaan linjaan sekä lähimmän järvenrannan että lapinraunion (pääasiallisen) luudepositioalueen kanssa. Piikinperse C:n ja lapinraunio Hietaniemen sisäiseen rakenteeseen ovat siis ilmeisesti vaikuttaneet tietyt yhteiset periaatteet, jotka ovat ehkä olleet leimallisia nimenomaan Hietaniemen lapinraunioryhmälle. On jopa mahdollista että Hietaniemen ja Piikinperse C:n bautakivillä on tietoisesti heijastettu kohteiden sijaintia lapinrauniosaaren vastakkaisissa päissä.

Lähteet

Painamattomat lähteet

Hertell, E. 2015. KMO Kulttuuriperintöinventointi Hämeessä, Kaakkois-Suomessa ja Savossa kesällä 2015. Inventointikertomus Museoviraston arkeologisessa keskusarkistossa.

Lavento, M. 1994. Ristiina Laasola Kitulansuo D. Kaivauskertomus museoviraston arkeologisessa keskusarkistossa.

Jussila, T. 1992. Helsingin yliopiston arkeologian laitoksen Saimaa-projektin rannansiirtymistutkimuksen vaaitustöiden yhteydessä löydettyt uudet muinaisjäännökset ja muut löydöt 1992. Inventointikertomus Museoviraston arkeologisessa keskusarkistossa.

Lavento, M. 1993. Muinais-Saimaa projekti. Vanhemman metallikauden asuinpaikkojen inventointi Etelä-Saimaalla 1993. Inventointikertomus Museoviraston arkeologisessa keskusarkistossa.

Maaranen, P. 1993. Muinais-Saimaa projekti. Varhaismetallikautisten asuinpaikka- ja rökkiökohteiden inventointi 1993. Inventointikertomus Museoviraston arkeologisessa keskusarkistossa.

Maaranen, P. 1995. Ristiina, Huttula Hietaniemenkangas. Tarkastuskertomus Museoviraston arkeologisessa keskusarkistossa.

Miettinen, T. 1995. Iitti Hiidensaari Hiidensalmi. Kaivauskertomus Museoviraston arkeologisessa keskusarkistossa.

Pesonen, P. 1993. Muinais-Saimaa projekti. Varhaisasbestikeraamisten asuinpaikkojen inventointi. Inventointikertomus Museoviraston arkeologisessa keskusarkistossa.

Saipio, J. 2014. Mikkeli Kitulansuo. Kaivauskertomus Museoviraston arkeologisessa keskusarkistossa.

Saipio, J. 2015a. Mikkeli Hietaniemi. Kaivauskertomus Museoviraston arkeologisessa keskusarkistossa.

Saipio, J. 2015b. Mikkeli Kitulansuo B. Kaivauskertomus Museoviraston arkeologisessa keskusarkistossa.

Saipio, J. 2016. Mikkeli Piikinperse D. Tarkastuskertomus Museoviraston arkeologisessa keskusarkistossa.

Sepänmaa, T. 1992. Ristiina. Inventointikertomus Museoviraston arkeologisessa keskusarkistossa.

Sepänmaa, T. 1995. Ristiina, Uusihuttula Hietaniemi. Tarkastuskertomus Museoviraston arkeologisessa keskusarkistossa.

Vuorenmaa, H. 2014. Mikkeli (Ristiina) Kitulansuo C - Osteologinen analyysi. Luuanalyysi Museoviraston arkeologisessa keskusarkistossa.

Vuorenmaa, H. 2015a. Mikkeli Hietaniemi - Osteologinen analyysi. Luuanalyysi Museoviraston arkeologisessa keskusarkistossa.

Vuorenmaa, H. 2015b. Mikkeli (Ristiina) Kitulansuo B - Osteologinen analyysi. Luuanalyysi Museoviraston arkeologisessa keskusarkistossa.

Vuorenmaa, H. 2016. Mikkeli Piikinperse D - pintapöimitut luut, analyysi. Luuanalyysi Museoviraston arkeologisessa keskusarkistossa.

Kirjallisuus

Bronk Ramsey, C. 2009. Bayesian Analysis of Radiocarbon Dates. *Radiocarbon* 51(1). 337–360.

Debenjak, A. 2015. 3D-mallintaminen osana arkeologista arkea? Digitaalisen fotogrammetrian käyttö arkeologisessa dokumentoinnissa ja tutkimuksessa. *Muinaistutkija* 1/2015. 24–34.

Jussila, T. 1999. Saimaan kalliomaalausten ajoitus rannansiirtymiskronologian perusteella. *Kalliomaalausraportteja* 1/1999. Kopijyvä kustannus. Jyväskylä.

Lavento, M. 2001. *Textile Ceramics in Finland and on the Karelian Isthmus – Nine Variations and Fugue on a Theme of C.F. Meinander*. Suomen muinaismuistoyhdistyksen aikakauskirja 109. Helsinki.

Reimer, P. J., Bard, E., Bayliss, A., Beck, J. W., Blackwell, P. G., Bronk Ramsey, C., Grootes, P. M., Guilderson, T. P., Hafliadason, H., Hajdas, I., Hatté, C., Heaton, T. J., Hoffmann, D. L., Hogg, A. G., Hughen, K. A., Kaiser, K. F., Kromer, B., Manning, S. W., Niu, M., Reimer, R. W., Richards, D. A., Scott, E. M., Southon, J. R., Staff, R. A., Turney, C. S. M., & van der Plicht, J. 2013. IntCal13 and Marine13 Radiocarbon Age Calibration Curves 0–50,000 Years cal BP. *Radiocarbon*, 55(4). 1869–1887.

Ukkonen, P. 1996. Osteological Analysis of the Refuse Fauna in the Lake Saimaa Area. Teoksessa *Environmental Studies in Eastern Finland. Reports of the Ancient Lake Saimaa Project* (toim. T. Kirkinen). University of Helsinki. Helsinki. 63–92.

Digikuvaluettelo

Kuva	Aihe	Pvm	Kuvaaja
1	Lapinraunio ennen päällyskasvillisuuden poistoa, luoteesta.	14.5.2017	J. Saipio
2	Lapinraunio ennen päällyskasvillisuuden poistoa, etelästä.	14.5.2017	J. Saipio
3	Lapinraunio ennen päällyskasvillisuuden poistoa, kaakosta.	14.5.2017	J. Saipio
4	Lapinraunio ennen päällyskasvillisuuden poistoa, pohjoisesta.	14.5.2017	J. Saipio
5	Lapinraunio tasossa 1, pohjoiskoillisesta.	15.5.2017	J. Saipio
6	Lapinraunio tasossa 1, idästä.	15.5.2017	J. Saipio
7	Lapinraunio tasossa 1, etelästä.	15.5.2017	J. Saipio
8	Lapinraunio tasossa 1, luoteesta.	15.5.2017	J. Saipio
9	Kaatonut pystykivi lapinraunion itälaidalla tasossa 1, kaakosta. Kuvattu röykkiön päältä.	15.5.2017	J. Saipio
10	Lapinraunio tasossa 2, etelästä.	17.5.2017	J. Saipio
11	Lapinraunio tasossa 2, lännestä.	17.5.2017	J. Saipio
12	Lapinraunio tasossa 2, pohjoisesta. Taustalla Annukka Debenjak (vas.) ja Uine Kailamäki.	17.5.2017	J. Saipio
13	Lapinraunio tasossa 2, kaakosta.	17.5.2017	J. Saipio
14	Lapinraunio tasossa 3, lännestä.	19.5.2017	J. Saipio
15	Lapinraunio tasossa 3, etelästä.	19.5.2017	J. Saipio
16	Lapinraunio tasossa 3, kaakosta.	19.5.2017	J. Saipio
17	Lapinraunio tasossa 3, idästä.	19.5.2017	J. Saipio
18	Lapinraunio kivipeite tasossa 4, reunoja puhdistettaessa. Kuvassa Juuso Koskinen (vas.), Vivi Deckwirth ja Uine Kailamäki. Kuvattu lännestä.	20.5.2017	J. Saipio
19	Lapinraunio tasossa 4, idästä. Vasemmalla J. Saipio merkitsemässä georeferenssipisteitä kallioon.	20.5.2017	J. Koskinen
20	Lapinraunio tasossa 4, etelästä. Oikealla J. Saipio merkitsemässä georeferenssipisteitä kallioon.	20.5.2017	J. Koskinen
21	Lapinraunio itälaidan pystykiven tukikiviä tasossa 4, lounaasta. Kuvattu röykkiön päältä.	20.5.2017	J. Saipio
22	Lapinraunio tasossa 5, itäkaakosta.	20.5.2017	J. Saipio
23	Lapinraunio tasossa 5, pohjoiskoillisesta.	20.5.2017	J. Saipio
24	Lapinraunio tasossa 5, luoteesta.	20.5.2017	J. Saipio
25	Lapinraunio tasossa 5, länsilounaasta.	20.5.2017	J. Saipio
26	Lapinraunio tasossa 6, lounaasta.	20.5.2017	J. Saipio
27	Lapinraunio kaivauserroksessa 6 kivien poistamisen jälkeen, etelälounaasta. Kuvassa Uine Kailamäki (vas.) ja Vivi Deckwirth.	20.5.2017	J. Saipio
28	Kalliopohja lapinraunio alla (taso 7), pohjoisesta.	20.5.2017	J. Saipio
29	Kalliopohja lapinraunio alla (taso 7), kaakosta.	20.5.2017	J. Saipio
30	Kalliopohja lapinraunio alla (taso 7), länsiluoteesta.	21.5.2017	J. Saipio
31	Lapinraunio entisöitynä kaivauksen jälkeen, etelälounaasta.	21.5.2017	J. Saipio
32	Lapinraunio entisöitynä kaivauksen jälkeen, idästä.	21.5.2017	J. Saipio
33	Lapinraunio entisöitynä kaivauksen jälkeen, pohjoisesta. Taustalla Tiina Mikkanen (vas.), Vivi Deckwirth ja Uine Kailamäki.	21.5.2017	J. Saipio

Kartat

Karttaluettelo				
kartta	tyyppi	aihe	MK	koko
1	yleiskartta	tutkimusalue ympäristöineen	1:1000	A3
2	tasokartta	taso 1, ortokuva	1:40	A3
3	tasokartta	taso 2, ortokuva	1:40	A3
4	tasokartta	taso 3, ortokuva	1:40	A3
5	tasokartta	taso 4, ortokuva	1:40	A3
6	tasokartta	taso 5, ortokuva	1:20	A3
7	tasokartta	taso 6, ortokuva	1:10	A3
8	tasokartta	taso 7 (pohja), ortokuva	1:40	A3
9	levintäkartta	löytöjen levintä tason 1 ortokuvaa vasten	1:40	A3
10	levintäkartta	luulöytöjen levintä tason 4 ortokuvaa vasten	1:20	A3
11	levintäkartta	maanäytteiden levintä tason 4 ortokuvaa vasten	1:20	A3
12	levintäkartta	löytöjen levintä tason 6 kivipeitteen alueella ja ympäristössä, tason 6 ortokuvaa vasten	1:10	A3